

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

TREŚĆ NUMERU

O organach lekarskich zdrowia publicznego w samorządach powiatowych i miejskich - *J. Bek - vice prezes Związku Sejmików Powiatowych, dr. J. Zawadzki vice-prezes Związku Miast Polskich, dr. J. Polak - prezes Warszawskiego Tow. Higienicznego.*

Działalność powiatowych Związków Samorządowych w r 1925 —
W. Gajewski.

Przegląd ustawodawstwa — *R. G.*

Dookoła spraw samorządowych.

Z Biura Zjazdów Samorządu Ziemi-
skiego.

Z życia samorządu.

Komunikaty.

Gmina wiejska i miejska:

a) Wydatki gmin wiejskich i miast niewydzielonych województwa poleskiego na podstawie zamknięć rachunkowych (sprawozdań z wykonaniu budżetów) za r. 1925 — *Kazimierz Sobotka.*

b) Z gmin.

Wiadomości o kasach pożyczkowo-oszczędnościowych.

a) Zamknięcia bilansowe gminnych kas za r. 1925 — *J. Długokęcki.*

Wiadomości gospodarcze.

Poradnik.

Książki nadesłane.

Ogłoszenia.

Warszawa, 19 Czerwca 1927 r.

Cena numeru 1 złoty.

**Związek Komunalny Powiatu
Stollńskiego w Stolinie
(Wojew. Poleskie)**

O G Ł A S Z A:

Termin składania ofert na stanowiska:

- 1) sekretarza i kierownika biura Sejmiku,
- 2) kierownika działu drogowego,
- 3) „ „ kasy Pow. Oszczędn.
- 4) 2-ch lekarzy rejonowych,
- 5) kierowniczkę sierocińca,

na podstawie

KONKURSU

ogłoszonego w Kurjerze Warszawskim Nr.
150 i tygodnika „Samorząd” Nr. 22 ustala
się na dzień 30 czerwca 1927 r.

Wydział Pow. Sejmiku Hrubieszowskiego
o g ł a s z a

KONKURS

na posadę Inspektora Samorządu Gminnego.

Wymagane warunki:

- 1) Obywatelstwo polskie,
- 2) Wyższe studia prawnicze, zakończone przepisaniem egzaminami,
- 3) Kilkuletnia praktyka samorządowa lub administracyjna,
- 4) Nieprzekroczony 40 rok życia,
- 5) Nieskazitelna przeszłość.

Do posady powyższej przywiązane są pobory VII st. sł. urzędników państwowych, podwyższone o 15% dodatek komunalny.

Posada do objęcia natychmiast.

Należycie udokumentowane podania wraz z własnoręcznie napisanym życiorysem i świadectwem zdrowia, wystawionem przez lekarza urzędowego należy wnieść do Wydziału Powiatowego w Hrubieszowie do dnia 10 lipca r. b.

W podaniu powołać się na referencje 2-ch wiarygodnych osób.

Hrubieszów, dnia 14 czerwca 1927 r.

Przewodniczący Wydziału Sejmiku Pow.
Starosta: (—) Dr. M. Łach.

Wydział Powiat. Sejmiku Jędrzejowskiego

o g ł a s z a

KONKURS

na

- 1) stanowisko naczelnego lekarza sanitarnego i
- 2) na stanowisko lekarza weterynarii—odbywa z siedzibą w Jędrzejowie.

Uposażenie pod 1 według VI grupy płac urzędników państwowych plus 15% dodatku komunalnego, pod 2 w/g VIII grupy płac urzędników państwowych.

Do podania o nadanie posady dołączyć należy:

- 1) własnoręcznie napisany życiorys,
- 2) dowód ukończenia studiów,
- 3) dowód obywatelstwa polskiego.

Podania należy składać do dnia 1 lipca b. r.

Podania nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego

Starosta:

wz. (—) Józ. Gierczak.

Wydział Powiatowy w Toruniu

ogłasza niniejszem

KONKURS

na stanowisko naczelnego sekretarza Wydziału Powiatowego.

Kandydaci winni do podań skierowanych do Wydziału Powiatowego w Toruniu dołączyć następujące dowody:

- a) świadectwo urodzenia,
- b) świadectwo obywatelstwa polskiego,
- c) świadectwo ukończenia uniwersytetu, szkół, równorzędnych lub szkoły średniej, i trzyletniej praktyki samorządowej

d) świadectwo lekarza urzędowego, stwierdzające zdolność petenta do służby samorządowej,

e) świadectwo moralności,

f) życiorys i referencje.

Posada może być objęta zaraz lub najpóźniej od 1 września br.

Do stanowiska przywiązane są pobory grupy VIII—VII i 15% dodatek komunalny.

Podania należy wnieść do 1 lipca 1927 r.

Toruń, dnia 15 czerwca 1927 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego

Dr. Bogocz

Starosta.

czas. 13458/9/25

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO.

PRENUMERATA KWARTALNA
10 ZŁOTYCH POLSKICH.
NUMER POJEDYŃCZY 1 ZŁOTY.
KONTO CZEKOWE POCZT. KASY OSZCZ. № 1520.

ADMINISTRACJA „SAMORZĄDU” —
WARSAWA, LESZCZYŃSKA 6.
TELEFON 301.93
CZYNNE OD GODZINY 8 DO 3.
REDAKCJA — ŚTO. KRZYSKA 13 m. 15
TELEFON 131.92 i 225.50.
Redakcja rękopisów niezwraca.

OGŁOSZENIA ZWYKŁE ZA TEKSTEM
STRONA—300 ZŁ. POL. OGŁOSZENIA CYFROWE, ILU-
STROWANE i W TEKŚCIE o 50 proc. DROŻEJ, OGŁO-
SZENIA ZWIĄZKÓW SAMORZĄDOWYCH DOSTAR-
CZONE BEZPOŚREDNIO DO ADMINISTRACJI o 25 proc.
TANIEJ. OGŁOSZENIA, NADESŁANE BEZ PODANIA
WYMIARU, DRUKUJE SIĘ NA 1/4 STRONY.

Kierownik Redakcji Aleksander Bogustawski.

Komitet Redakcyjny: *Józef Bek, pos. Aleksander Bogustawski, Stefan Boguszewski, Wacław Gajewski, Władysław Korsak, Joachim Wołoszynowski.*

ROK IX.

WARSZAWA, 19-go CZERWCA 1927 R.

Nr. 25

O organach lekarskich zdrowia publicznego w samorządach powiatowych i miejskich.

Kompetencja samorządów w sprawach im powierzonych, dość jasna ustawowo, stanowi nieustający w ostatnich czasach przedmiot sporów w łonie działaczy mniej lub więcej z samorządem związanych; najbardziej zaś ulega sporom pytanie, *czy lekarz powiatowy winien być urzędnikiem państwowym, czy samorządowym.*

Szukając dokładnej i jasnej odpowiedzi na to pytanie, musimy przedewszystkiem zaznaczyć, że sprawę tę rozważać musimy jedynie ze stanowiska potrzeb zdrowia publicznego, ta bowiem dziedzina poleconą jest samorządom, a punktem wyjścia do niej posłużą ustawy obowiązujące, organa rządowe i samorządowe.

Należą do nich:

1. Zasadnicza ustawa sanitarna.
2. Ustawy (dekrety) o samorządach z dn. 4 lutego 1919 r.
3. Rozporządzenia i instrukcje dla władz administracyjnych 2 i 1 instancji.

Zasadnicza Ustawa sanitarna z dn. 19 lipca 1919 r. (Dz. P. P. Nr. 63) opiewa, że „piecza nad zdrowiem ludności i bezpośrednie wykonawstwo jest obowiązkiem ciał samorządowych w obrębie podległych im terytorjów, pod nadzorem i opieką władz państwowych”.

Obowiązujące na obszarze b. zaboru rosyjskiego przepisy zaliczają do kompetencji zarządów miejskich pieczę nad utrzymaniem porządku i bezpieczeństwa publicznego, zakładanie dróg, ulic, placów, ogrodów, skwerów i t. p., zakładanie i utrzymywanie wodociągów, kanalizacji i urządzeń służących do dostarczania miastu światła i siły elektrycznej, tworzenie i utrzymywanie zakładów leczniczych i dobroczynnych, *ochronę zdrowia publicznego, tworzenie i utrzymywanie urzędzeń sanitarnych*, zakładanie i utrzymywanie rzeźni i targowisk, aprowizację i dostarczanie mieszkań zdrowych i tanich i t. p.

Analogiczne mutatis mutandis atrybucje nadaje samorządom powiatowym Dekret o tymczasowej ordynacji powiatowej dla obszarów b. zaboru rosyjskiego (Dz. Pr. Nr. 13, poz. 141) również z dnia 4 lutego 1919 r. Podobne też zadania samorządów przepisane są dla Małopolski w ustawach gminnych z d. 12.VIII. 1866 r., z 13:III 1899. i 3. VII. 1896 r., oraz w specjalnych ustawach dla Krakowa i Lwowa, również w ordynacji powiatowej dla prowincji Poznańskiej z dnia 20. XII. 1828 z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami, oraz w ordynacji powiatowej dla prowincji Pomorskiej (łącznie z Brandenburgją, Pomorzem, Śląskiem i Saksonją) z dnia 13. XII. r. 1881 (Zb. Pr. str. 155) z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami i wreszcie w ordynacji miejskiej dla sześciu wschodnich prowincji b. Prus z dnia 30 maja 1853 roku.

Co się tyczy władzy nadzorczej, to kompetencja wojewodów i starostów w zakresie zdrowia publicznego ustalona została z chwilą wydania ustawy tymczasowej z d. 2. VIII. 1919 r. Dz. P. P. Nr. 65 o organizacji władz administracyjnych II instancji i rozporządzenia wykonawczego do niej z dn. 13. XI. tegoż roku (art. 17). oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 28. VIII. 1919 r. Dz. Ust. Nr. 72 o tymczasowej organizacji powiatowych władz administracyjnych I instancji na obszarze b. zaboru rosyjskiego. W Małopolsce obowiązują dawne ustawy, według których władzę nadzorczą samorządów powiatowych i miast niewydzielonych w osobne jednostki administracyjne, sprawują wojewodowie i Tymczasowy Wydział Samorządowy, zaś w województwach zachodnich — wojewodowie. Stanowisko lekarzy powiatów jest w województwach zachodnich odmienne, gdyż tam podwładni są oni wojewodom, zaś dla starostów są doradcami.

Z tekstu przytoczonych przepisów wynika najpełniej wyraźnie, że władzami wykonawczymi samorządów, zarówno miejskich jak powiatowych, w dziedzinie zdrowia

dr 173/1515

publicznego są samorządy, pod nadzorem władz rządowych.

Jeżeli zaś samorządy mają wykonywać energicznie i umiejętnie obowiązki swe w dziedzinie zdrowia publicznego, jeżeli mają być odpowiedzialni za swą pod tym względem działalność, to muszą mieć bezwarunkowo odpowiednie kompetentne organa w swym rozporządzeniu, naczelnym zaś kompetentnym organem zdrowia publicznego musi być lekarz należycie w higienie publicznej uzdolniony. Dla tego też akt o zdrowiu publicznym w Anglii z r. 1875, obowiązujący dotychczas, za najpierwszy obowiązek samorządów w dziedzinie zdrowia uważa ustanowienie przez władze samorządowe urzędników lekarskich zdrowia publicznego i jeżeli u nas pominięto wprowadzenie wyraźnego nakazu w tym względzie, to należy niezwłocznie go wydać, albowiem postulat ten wypływa z obowiązków i odpowiedzialności samorządów.

Powierzenie stanowisk lekarzy samorządowych, lekarzom powiatu jako urzędnikom państwowym jest sprzeczne zasadniczo z ustawą, z zasadami prawa administracyjnego i z pożytkiem publicznym, a mianowicie:

1. Lekarz powiatu obecny, jako urzędnik państwowy nie może znajdować się w rozporządzeniu samorządu, nie może być jego podwładnym organem, nie może wykonywać jego zarządzeń.

2. Obecny lekarz powiatu znosi pomieszanie w swej osobie władzy nadzorczej z wykonawczą, teoretycznie rozważając sprawę nie może on jako nadzorca uznawać za zły stan rzeczy, których jest jednocześnie wykonawcą.

3. Ustrój samorządu nie znosi w swem łonie organu, który nie będąc obranym jak inne organy, lub mianowanym przez organy z wyborów działające, miałby stanowisko uprzywilejowane wobec innych, oraz korzystał z praw nietykalności.

4. Z natury samorządu wynika, że organ własny, imponujący radzie miejskiej lub sejmikowi oraz magistratowi i Wydziałowi powiatowemu swą kompetencją i energią nie zaś władzą, musi mieć większy wpływ na sprawy sanitarne samorządu, niż organ rządowy, uzurpujący niezgodnie z ustawą, prawa samorządu.

Zwolennicy zastępstwa lekarza samorządowego powiatu, lekarzem powiatowym rządowym, nie zaprzeczając zasadom prawa wyłuszczonego powyżej, twierdzą, że w obecnym stanie rzeczy, mianowicie wobec niskiego poziomu kulturalnego zwłaszcza mniejszych samorządów, lekarz powiatu niezależny od samorządu, chociażby pobierał od niego dodatkowe pobory, jest najodpowiedniejszym organem zdrowia w samorządach. Lekarzem powiatu winien być urzędnik państwowy jeszcze dlatego, że lekarz samorządowy nie jest uprawniony do wykonywania funkcji rządowych w dziedzinie medycyny publicznej.

Jeżeli sejmiki zdziały coś w dziedzinie zdrowia publicznego, mówią zwolennicy etatyzmów, to tylko tam, gdzie lekarz powiatu był dość energicznym i zdołał spowodować poparcie starosty, albowiem przeciętny członek sejmiku spraw tych zupełnie nie rozumie. Stając się urzędnikiem samorządowym, lekarz powiatu utraciłby powagę władzy nakazującej i nie znalazł posłuchu w sejmiku, lub byłby ustępliwym w żądaniach swych, jako od tego sejmiku zależny. Niektórzy adepci takiego poglądu twier-

dzą konsekwentnie, że samorządom wogóle spraw sanitarnych przekazywać nie należy, gdyż nie są one do tego przygotowane.

Takim poglądom wszakże należy zarzucić, że wogóle sprzeczne są one najzupełniej z konstytucją Państwa Polskiego, której artykuły 2 i 63 kategorycznie ustalają ustrój samorządowy. Artykułów tych nikt w Sejmie nie zwalczał. Jeżeli zaś uznamy je przeto za nietykalne i w ten sposób uznamy za niepożądany powrót do stanu ziem b. zaboru rosyjskiego przed wojną, a innych dzielnic Polski do stanu z przed półwieku, lub przed całym niemal wiekiem, wreszcie do stanu obecnych krajów pół dzikich, to samorządów kasować nie będziemy, a w takim razie pozostawimy im i atrybucje w zakresie zdrowia, stanowiące, jak widzieliśmy, większość atrybucji.

Z drugiej strony przez usamorządowanie lekarza powiatu nie usuwa się bynajmniej władzy nadzorczej, która dzieli odpowiedzialność za zdrowie publiczne z samorządami, a przytem odnosi się nietylko do kompetencji lekarskich, ale i do innych również dla zdrowia publicznego doniosłych. Władzę nadzorczą w dziedzinie zdrowia raczej należy wzmocnić, ewentualnie przez zwiększenie siły inspekcyjnej województw.

Co się tyczy funkcji czysto państwowych, jak rejestracja personelu leczniczego, nadzór nad praktyką leczniczą i t. p. to te mogłyby być bez trudności przekazane w zakresie poręczonym lekarzom samorządowym, jak to zresztą dzieje się w Krakowie lub Lwowie. Wreszcie w wypadkach zagrażających całej Rzeczypospolitej, jak wybuch ognia lub epidemii chorób zakaźnych, wykonawstwo bezpośrednie nie przestaje stanowić prawa i obowiązku władz rządowych, któremi będą władze II i III instancji, jak obecnie.

Z przytoczonych danych wynika, że:

1. odpowiedzialność ciał samorządowych za należyte pełnienie obowiązków w zakresie zdrowia publicznego wymaga bezwarunkowo ustanowienia fachowych organów sanitarnych, tymże samorządom podwładnych, że przeto posiadanie naczelnych urzędników zdrowia w każdym wydziale powiatowym i w każdym mieście wydzielonem w osobną jednostkę winno być dla wszystkich odnośnych samorządów obowiązującym;

2. urzędy rzeczzone nie mogą być zajmowane przez organy sanitarne rządowe, których przeznaczeniem w zakresie zdrowia publicznego, poza funkcjami do kompetencji samorządów należącymi, jest wykonywanie funkcji fachowych władzy nadzorczej;

3) niedostateczne uświadomienie niektórych samorządów w dziedzinie zdrowia wymaga, z jednej strony wzmocnienia fachowej władzy nadzorczej przez wzmocnienie liczebne i jakościowe inspekcji samorządów ze strony władz wojewódzkich, a z drugiej usilnej propagandy społecznej, ewent. przy udziale instytucji społecznych, w żadnym zaś razie nie powinno pociągać za sobą łączenia władzy nadzorczej z wykonawczą w jednej osobie;

4) w obecnym stanie rzeczy byłoby wskazaniem przemianowanie lekarzy powiatowych rządowych na stanowiska samorządowe, przyczem funkcje wykraczające z zadań samorządowych mogłyby być tymże lekarzom, lub innym poręczone;

5. sprawowanie funkcji sanitarnych przez lekarzy samorządowych nie tamuje ingerencji wykonawczej władz rządowych w wypadkach niebezpieczeństwa dla Rzeczypospolitej w rodzaju epidemii, do czego władze centralne państwowe i władze wojewódzkie są najzupełniej uprawnione i zobowiązane, tudzież przewidzianej prawem ingerencji w razie bezczynności samorządów, połączonej z na-

ruszeniem prawa, np. wykonywanie prawnie postanowionej inwestycji przez władze rządowe na koszt samorządu.

Józef Bek

Wice-Prezes Związku Sejmików Rzeczypospolitej

Dr. Józef Zawadzki

Wice-Prezes Związku Miast Polskich

Dr. Józef Polak

Prezes Warszawskiego Towarzystwa Higijenicznego.

Działalność powiatowych związków samorządowych w r. 1925

III.

Wydatki.

Powiaty w r. 1927 wydały ogółem 100.995.000 zł. (wydatki zwyczajne, nadzwyczajne i zaległe). Od tej sumy należałoby odjąć 9.521.000, wydane przez powiaty za państwo czy związki wojewódzkie z funduszy tych instytucyj, oraz wypłacone państwu około 2 milionów złotych na policję — otrzymalibyśmy wtedy sumę 89.474.000 zł. wydatków uskuteczonych dla realizowania zadań samorządu powiatowego, wobec 66 milionów wydanych w r. 1924. Z tej sumy wydatki nadzwyczajne, prawie w całości inwestycyjne, wynoszą 23.507, t. j. więcej niż 25%. Ażebym porównać sumę wydatków 1925 r. z taką z r. 1924, należałoby uwzględnić spadek wartości złotego w drugiej połowie 1925, który na rynku wewnętrznym wyraził się przez podniesienie pensji, oraz przez wzrost cen artykułów budowlanych i usług. Różnice te zaznaczyły się jednak w r. 1925 nieznacznie, tak, że możemy przyjąć dla roku 1925 wartość złotego bez zmian. W referacie swym stoję na stanowisku, że powiaty mogły zrealizować cały swój zamierzony program tak, jakby nie było spadku wartości złotego.

Najwięcej wydano (41.861.000 = 41% ogółu wydatków) i największy wzrost wykazują wydatki na drogi (o 13.861.000 zł. więcej, niż w r. 1924). W tej dziedzinie rywalizują powiaty centralne z zachodnimi. Wydały na konserwację i budowę:

centralne	19.481.000 — 39,2%
zachodnie	11.178.000 — 42,5%
południowe	7.781.000 — 59,7%
wschodnie	3.421.000 — 27,7%

Na inwestycje przedsiębiorstw samorządowych i powiększenie majątku powiaty wydatkowały 5.255.000 zł. na budowę szkół, szpitali, schronisk 4.414.000 zł.

Koszta administracyjne wyniosły 14.656.000 co czyni 14,5%, wobec w r. 1924 wydanych 12.559.000 co wyniosło 17,9%.

Procentowo w stosunku do ogółu wydatków koszta administracyjne wynosiły w/g województw:

	1925 r.	1924 r.
w powiatach centralnych	11	13,1
„ wschodnich	16,9	20,6

„ południowych	17,5	21,2
„ zachodnich	18,7	25,6

Widzimy więc, że tendencje oszczędnościowe, tak mocno zalecane od połowy 24 r., nie wpłynęły na zmniejszenie się ogólnej sumy wydatków; odbiły się one prawdopodobnie na stosunkowo poważniejszym hamowaniu inwestycji (ten moment napewno zaobserwujemy w r. 1926), ale zupełnie wyraźnie występują pod postacią zmniejszenia procentowego wydatków administracyjnych.

Wydatki na zdrowotność i szpitalnictwo (zwyczajne i nadzwycz.) wyniosły w r. 1925 — 10.108.000 t. j. 10% gdy w r. 1924 — 6.550.000 t. j. 9%

	r. 1925	r. 1924
W powiatach centralnych	11%	10,6%
„ wschodnich	17,1%	13,8%
„ zachodnich	8,2%	7%
„ południowych	2,9%	3%

Powiaty wschodnie zdradzają w tej dziedzinie największe zainteresowanie, nie o wiele mniejsze niż sprawami drogowymi 17,1% wobec 27,7%.

Znacznie się zwiększyły wydatki na opiekę społeczną:

z 2.481.000 w r. 1924 (3,5%) na 4.784.000 w r. 1925 (4,7%), prawie, że dwukrotnie. W tej dziedzinie również wybijają się na pierwsze miejsce powiaty wschodnie

	r. 1925	r. 1924
pow. centralne	4%	3%
„ wschodnie	9,9%	6,9%
„ zachodnie	5,4%	6%
„ południowe	1%	0,1%

Wydatki na oświatę wzrosły ale w mniejszym stopniu:

wydano w r. 1924 — 5.004.000 = 7,1%
w r. 1925 — 7.377.000 = 7,3%

z tego prawie wszystko wydatkowały centralne powiaty, bo 6.319.000 zł.

Wydatki na oświatę procentowo

	r. 1925	r. 1924
w powiatach centralnych	12,7	11,5
„ wschodnich	5,7	6,5

„ zachodnich	1,—	1,1
„ południowych	0,8	1,6

Wydatki różne, inne i zaległe stanowią łącznie 6.176.000 zł. ogólnych wydatków, z czego zaległe więcej niż 3.000.000 zł. czyli 6%. Pozycje te znowu uniemożliwiają przeprowadzenie dokładnej analizy wydatków, nie wiemy bowiem, czy zaległe 3 miliony poszły na inwestycje (dla mnie najprawdopodobniej) i jakie — czy na drogi, szkoły, czy przedsiębiorstwa.

Wzrastają znacznie i wzrastać stale będą, choć jeszcze stanowią kwotę nikłą, wydatki na pokrycie procentów, amortyzację i spłatę długów.

W r. 1924 wyniosły te wydatki 1.071.000 t. j. 1,3%.

W r. 1925 wyniosły te wydatki 3.194.000 t. j. 3,1%.

Zmniejszyły się wydatki na bezpieczeństwo publiczne, a to z powodu zaprzestania płacenia Państwu 1/4 kosztów utrzymania policji państwowej. W r. 1925 płać jeszcze powiaty dodatkowy rozkład za 1924, a powiaty południowe zaległe raty zasadniczej należności za r. 1924, prolongowane i rozłożone przez M. Skarbu tym powiatom na lat kilka. Pomimo to, zresztą, powiaty południowe płać kwoty zadziwiająco małe, w porównaniu z powiatami centralnymi czy zachodnimi.

	r. 1924	r. 1925
	w tysiącach	
Wydatki na policję powiaty centralne	3.122	1.266
„ „ „ „ wschodnie	1.189	267
„ „ „ „ zachodnie	738	528
„ „ „ „ południowe	82	153
	razem 5.131	2.214
	7,3%	2,2%

Na rolnictwo i weterynarię:

wydatkowały powiaty w r. 1925 — 2.089.000 t. j. 2%
w r. 1924 — 1.274.000 t. j. 1,8%

i to prawie wyłącznie powiaty woj. centralnych i wschodnich, które wydały:

w r. 1925 — 1.924.000 zł.

w r. 1924 — 1.193.000 zł.

Jest to zupełnie zrozumiałe, jeżeli zauważymy, że w Poznaniu, na Pomorzu i na Śląsku istnieje specjalny samorząd rolniczy (Izby Rolnicze), który wydatkował w r. 1925 ponad 2 miliony złotych; w Małopolsce zaś z dawnych czasów powiaty ograniczały się do dawania drobnych subwencji organizacjom rolniczym.

Pozostałe wydatki jak: na sztukę i kulturę, zapomogi innym związkom samorządowym, na majątek komunalny, na pokrycie deficytów przedsiębiorstw komunalnych stanowią kwoty tak nikłe i małoszacujące, że zatrzymywać się nad nimi nie będziemy.

Jeżeli będziemy rozpatrywali ustosunkowanie się między sobą wydatków, to stwierdzimy tak samo wielką różnicę w różnych dzielnicach, jak to już zauważyliśmy przy analizie źródeł dochodowych.

Inne potrzeby, różnica poziomu kulturalnego, istnienie bądź bardziej wyspecjalizowanych organów, bądź samorządu wojewódzkiego, a wreszcie odmienność wymagań są zupełnie usprawiedliwionymi przyczynami tej różnicy.

Powiaty południowe swoje niewielkie budżetki przeznaczają prawie w całości na potrzeby dróg i na opłace-

nie administracji. Poważniejszy już procent pochłaniają procenty i spłata długów i wreszcie, co stanowi dla nas zupełną niespodziankę, zasiłki gminom.

Niespodzianką z tego powodu, że powiaty małopolskie dostały mniejszy przydział z dodatków do podatków gruntowego, przemysłowego i od spożycia niż powiaty pozostałych dzielnic państwa. Na tę niesprawiedliwość powiaty małopolskie się skarżą, uznając, że z tego powodu brak im środków na rozwinięcie działalności. Skądże więc 4,2% wydają powiaty na zasiłki gminom, t. j. tyle, ile łącznie wydają na zdrowotność, opiekę społeczną i oświatę?

Fakt ten dowodzi albo, że powiaty dość chętnie rezygnują z szerszej akcji na korzyść gmin lub też, że prowadzą specjalną politykę, której celowość trudno jest przewidzieć.

Procentowo wydatki powiatów południowych przedstawiają się następująco:

na drogi	59,7%
administrację	17,5%
procenty, spłata długów	5,3%
zasiłki gminom	4,2%
zdrowotność	2,9%
opieka społeczna	1,0%
oświata	0,8%

Powiaty zachodnie również większość swoich wydatków uskuteczniają na drogi i administrację, ale już w większej mierze uwzględniają wydatki na zdrowotność, opiekę społeczną i na inwestycje w dziedzinie inwestycji majątkowych i na przedsiębiorstwa. *)

drogi	42,5%
administracja	18,7%
inwestycje majątków i przedsiębiorstw	9,0%
zdrowotność	8,2%
opieka społeczna	5,0%
oświata	1,0%

Zagadnienie przedsiębiorstw (kolejek, elektryfikacji powiatów i t. p.) stoi do rozwiązania przed powiatami zachodnimi. Prawdopodobnie wydatki na te cele i na opiekę społeczną będą stopniowo wzrastały.

Stosunkowo największą wszechstronność w działalności przejawiają powiaty centralne i wschodnie.

Centralne:

drogi	39,2
oświata	12,7
zdrowotność	11,-
administracja	11,-
opieka społeczna	4,-
rolnictwo	2,8
i te nieszczęsne inne, różne i zaległe	6,7(?)

Wschodnie:

drogi	27,7
zdrowotność	17,1
administracja	16,9
opieka społeczna	9,9
oświata	5,7

*) Wydatki nadzwyczajne na administrację stale zaliczam do wydatków na powiększenie majątku, gdyż jest to kupno albo budowa domów sejmikowych. Rubryka ta wogóle powinna być z zestawień statystycznych usunięta, gdyż wprowadza tylko w błąd.

rolnictwo 5,-
i te nieszczęsne inne, różne i zaległe 5,6 (?)

Charakterystyka działalności, jak widzimy, w r. 1925 prawie ta sama jak w r. 1924. Sądzę, że większych zmian nie będzie w r. 1926, w którym zaciekawiać będzie tylko zagadnienie, jak się odbiła w rzeczywistości, nąganka na inwestycje, najsilniej prowadzona w r. 1926.

Wysokość wydatków rzeczywistych w r. 1925 wzrosła we wszystkich województwach. Wzrost stosunkowo największy, bo ponad 100% przejawiają powiaty południowe, przyczem powiaty woj. Krakowskiego najsilniej (z 1,17 na osobę na 2,58).

Wzrost wydatniejszy powiatów woj. Kieleckiego i Białostockiego tłumaczy się w dużej mierze poważniejszymi pożyczkami, które te powiaty zaciągnęły. Byłby to więc wzrost tylko chwilowy, niestały. Pod względem wysokości wydatków na osobę stosunek pomiędzy województwami pozostaje bez zmiany. Na zachodzie największy, potem przez powiaty centralne z zachodu na wschód idziemy do województw wschodnich i na ostatku zstępujemy na południe. Jedynie powiaty w. Krakowskiego (2,58) dochodzą do poziomu powiatów w. Poleskiego, najbiedniejszego w Polsce (2,57). Powiaty wołyńskie, które w latach ubiegłych dawały się dystansować uboższym powiatom woj. Nowogródzkiego, w r. 1925 zaczynają wieść, należny zresztą, prym na całym wschodzie i południu. Ciekawą jest rzeczą, kiedy bogate Podole Małopolskie (w. Tarnopolskie) stanie do szlachetnej rywalizacji z Wołyniem?

W r. 1925 wydatkuje jeszcze dwa razy mniej (1,59) na osobę niż Wołyń (3,52).

Ogólnie o działalności powiatów należy powiedzieć, że jest coraz bardziej zwarta, choć w różnych dzielnicach dość różnorodna. Samorząd powiatowy ogarnia najistotniejsze potrzeby gospodarcze i kulturalne swojej ludności i stara się je w jaknajlepszy sposób zaspakajać. Wysoki

procent wydatków nadzwyczajnych, z których największą część stanowią wydatki inwestycyjne, wykazuje, że samorząd powiatowy myśli o przyszłości.

Czy zaspakajamy istniejące już potrzeby? — stanowczo nie. We wszystkich dzielnicach zaledwie stawiamy pierwsze kroki; rozpoczęcie jakiejś nowej pracy otwiera przed nami coraz szersze potrzeby.

Weźmy np. kilka cyfr z jednego źródła, stojącego na 4-5 miejscu w rubryce naszych wydatków — opieki społecznej. Wobec otrzymania już do 70% odpowiedzi na naszą ankietę, rozporządzamy kilku ciekawymi cyframi.

Na opiekę społeczną wydatkowano w r. 1925 wszystkich 4.784.000 zł. a bez powiatów południowych i śląskich — 4.165.000 zł.

Ankieta wykazała, że na 171 powiatów — posiada własnych zakładów dla dzieci 77 powiatów, subsyduje cudze 61. Nie posiada zupełnie i nie subsyduje — 30.

Nie wydaje nic na opiekę nad dziećmi — 17 powiatów.

Wydaje mniej niż 3000 zł. rocznie — 19 powiatów. Nie wydaje nic na starców — 111 powiatów.

W ciągu ostatnich lat 5-ciu inwestycji dokonało tylko 16 powiatów, (Przasnysz, Radomsko, Miechów, Łuków, Włodawa, Ostrołęka, Braclaw, Święciany, Busk, Koźnice, Janów Lub., Szczuczyn, Baranowicze, Nowogródek, Stołpce, Krzemieniec i Wilejka).

Czyż nie jesteśmy u progu działalności? A czyż nie jest to samo z drogami, zdrowotnością, oświatą, rolnictwem?

Roboty moc. Dla wszystkich. Potrzeba tylko, by siły ludzkie i środki pieniężne, któremi dysponujemy, były zużyte jaknajbardziej celowo. Wierzmy, że doroczne sprawozdania, które charakteryzują działalność powiatów będą stale stwierdzały konsekwentny postęp w metodach pracy i wynikach.

Wacław Gajewski.

Przegląd ustawodawstwa

Podajemy poniżej wykaz ustaw i rozporządzeń, wydanych w okresie od m. lutego r. b. w sprawach samorządowych i ogłoszonych w Dzienniku Ustaw R. P. i Monitorze Polskim.

Ogłoszone w Dzienniku Ustaw.

W nrze 15 pod poz. 111 ogłoszone zostało rozporządzenie Prezydenta z d. 21 lutego 1927 r w sprawie częściowej zmiany organizacji P. K. O. Zmieniony został mianowicie skład Rady Zawiadawczej P. K. O. Rozporządzenie powołuje w skład Rady dwu reprezentantów komunalnych kas oszczędności, względnie spółdzielni kredytowych, mianowanych przez Ministra Skarbu po wysłuchaniu w razie potrzeby opinii odnośnych związków rewizyjnych. Delegaci owi wchodzi w skład Rady Zawiadawczej na miejsce członków, wybieranych poprzednio przez Sejm.

Ustawa o samoistnym podatku wyrównawczym dla

*)Poprzedni systematyczny przegląd ustawodawstwa zamieszczony został w nrze 9 z r. b.

gmin b. zaboru rosyjskiego, uchwalona przez Sejm w d. 1-go marca r. b. ogłoszona została w nrze 27 pod poz. 208. Pomimo starań przedstawicieli samorządu ustawa utrzymała nadal ograniczenie możliwości poboru podatku tylko do obszaru b. zaboru rosyjskiego. Pominięty został także r. 1926, aczkolwiek projekt ustawy wpłynął w pierwszej połowie tego roku i przedewszystkiem miał na uwadze deficyty gminne tego okresu. Dodatnią stroną ustawy jest, że działa aż do 31-go 1930 r. Wysokość stawek pozostała ta sama — najwyższa 1 zł. w stosunku do 1 ha gruntów, przyczem wyżka o 50% tej skali wymaga zgody Min. Spraw Wewnętrznych.

Rozporządzenie wykonawcze do tej ustawy ogłoszone zostało przez Ministra Spraw Wewn. z datą 2-go maja 1927 r. w nrze 47 Dz. Ustaw pod poz. 429. Rozporządzenie to zezwala pobrać zwiększoną stawkę za r. 1927, oraz, wychodząc z założenia, że I kwartał r. b. był niejako przedłużeniem okresu budżetowego r. 1926, zezwala pobrać również zwiększoną stawkę na pokrycie deficytów i tego okresu. Samo rozporządzenie, a także i

okólnik Ministra Spraw Wewn. n-r 109 w tej sprawie. zamieszczone zostały w n-rze 20 „Samorządu” z r. b.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z d. 7-go marca r. b. rozwiązane zostały sejmiki powiatowe w Pucku i Wejherowie. Rozporządzenie ogłoszone zostało w n-rze 28 pod poz. 228. Wiąże się ono z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 30-go października 1926 r. (Dz. Ustaw n-r 117, poz. 673) o utworzeniu z części pow. Puckiego i Wejherowskiego nowego powiatu Moraskiego z siedzibą w Gdyni.

Ustawa skarbowa na okres od 1-go kwietnia 1927 r. do 31-go marca 1928 r., uchwalona przez Sejm w d. 22-m marca r. b. ogłoszona została w n-rze 30 pod poz. 254. Art. 9 tej ustawy upoważnia Ministra Skarbu do udzielania z państwowych zapasów kasowych krótkoterminowych pożyczek związkom samorządu terytorjalnego i gospodarczego z zabezpieczeniem na pobieranych przez kasy skarbowe wpływach dodatków samorządowych na rzecz związków, korzystających z pożyczek. W r. b. Minister Skarbu nie uruchomił na szerszą skalę tego rodzaju pożyczek.

Zmiana ustawy o tymcz uregulowaniu finansów komunalnych. W n-rze 32 pod poz. 288 ogłoszona została ustawa z d. 14-go marca 1927 r., zmieniająca punkt 3 art. 12 ustawy z d. 11-go sierpnia 1923 r. Zmiana dotyczy przedłużenia do d. 31-go marca 1930 r. prawa gmin miejskich do poboru podatku od oświetlenia elektrycznego i gazowego w restauracjach i lokalach zabawowych, zaś gminy m. Warszawy od oświetlenia elektrycznego i gazowego wogóle. Ustawa z d. 11-go sierpnia 1923 r. przewidziała tego rodzaju podatek tylko na okres 3-letni. O przedłużeniu głównie zabiegał samorząd m. Warszawy.

Zmiana rozporządzenia Ministra b. dzielnic Pruskiej o wyborach do sejmików wojewódzkich. Ustawą z d. 14-go marca 1927 r., ogłoszoną w n-rze 33 pod poz. 298, zmienione zostało rozporządzenie Ministra b. dzielnic Pruskiej z dn. 12-go sierpnia 1921 r. o wyborach do sejmików wojewódzkich (Dz. U. n-r. 71, poz. 491). Ustawa uzupełnia ogólnikowe przepisy wspomnianego rozporządzenia, określa terytorjum województwa, jako terytorjum obejmujące krajowy związek komunalny, przenosi wyraźnie uprawnienia b. sejmów prowincjonalnych na sejmiki krajowe, zawiera następnie szereg przepisów o wyborach członków sejmiku wojewódzkiego i wydziału krajowego, oraz pozostających w związku z faktem zniesienia ministerstwa b. dzielnic pruskiej. Ustawa upoważniła Ministra Spraw Wewnętrznych do ogłoszenia poprawionego tekstu rozporządzenia, co też zostało uskutecznione w n-rze 46 pod poz. 421.

Zmiana ustawy o zniesieniu b. Sejmu i Wydziału Krajowego w Małopolsce i o powołaniu Tymczasowego Wydziału Samorządowego. Rozporządzenie Prezydenta z d. 5-go kwietnia r. b., ogłoszone w n-rze 34 pod poz. 300, zmieniło przepis ustawy z d. 30-go stycznia 1920 r. o zniesieniu Sejmu i Wydziału Krajowego w Małopolsce, (Dz. U. n-r. 11, poz. 61), odnoszący się do sposobu zatwierdzania preliminarza budżetowego Tymczasowego Wydziału Samorządowego, powołanego wspomnianą ustawą w miejsce zniesionych autonomicznych organów b. Galicji i Lodomerji, dla stopniowej likwidacji zakresu działania tych organów. Ustawa z 1920 r. postanowiła, że

budżet T. W. S. ma być zatwierdzany przez Sejm Rzeczypospolitej. W praktyce nie miało to miejsca ani razu. Rozporządzenie więc, o którym mowa zmieniło sposób zatwierdzania budżetu T. W. S. przenosząc obowiązek zatwierdzania na Ministra Spraw Wewnętrznych, działającego w porozumieniu z Min. Skarbu, po wysłuchaniu opinji zainteresowanych Ministerstw.

Osada Rokitno — miastem. Rozporządzeniem Rady Ministrów, ogłoszonym w n-rze 36 pod poz. 320, osada Rokitno w pow. Sarneńskim, wojew. Poleskiego, zaliczoną została w poczet miast.

Rozporządzenie o komunalnych kasach oszczędności. W n-rze 38 pod poz. 339 ogłoszone zostało rozporządzenie Prezydenta z d. 13-go kwietnia o komunalnych kasach oszczędności, jednolite dla całego obszaru Państwa; z wyjątkiem wojew. śląskiego. Kasy komunalne, zorganizowane na zasadach tego rozporządzenia są zakładami komunalnymi, jednak odrębnej osobowości prawnej. Kasy mogą być organizowane przez poszczególne związki komunalne: miejskie, powiatowe i wojewódzkie, lub przez kilka związków razem. Organami kasy są: rada kasy, jako organ stanowiący w sprawach kasy, oraz zarząd — jako organ wykonawczy. Łączność ze związkiem komunalnym, zakładającym kasę rachowaną została przez: 1) wybór członków rady kasy, 2) przez sprawozdanie roczne, jakie kasa musi złożyć reprezentacji związku zakładającego kasę, 3) wybór przez tą reprezentację specjalnej komisji rewizyjnej kasy. Związek komunalny obowiązkowo gwarantuje swym majątkiem tylko wkłady oszczędnościowe, nie jest przytem zabronione, by gwarantował wszystkie obroty kasy.

Z operacji kas wyłączone zostały rachunki otwarte, czekowe i t. p. Zakres wyliczonych w rozporządzeniu czynności finansowych kas może być powiększony przez uzyskanie przez poszczególne kasy zezwolenia od Min. Skarbu na dokonywanie innych, nie wyliczonych, operacji.

Władzą nadzorczą nad działalnością kas, jest Minister Spraw Wewnętrznych, działający w porozumieniu z Min. Skarbu, uprawnienia swe może Minister przekazać podległym sobie organom.

Minister Spraw Wewnętrznych ma wydać wzorowy statut dla kas. Działające już kasy muszą dostosować swe statuty do wzorowego w ciągu roku od chwili ogłoszenia rozporządzenia Prezydenta.

Rozporządzenie o kasowości i rachunkowości związków komunalnych. W n-rze 38 pod poz. 345 ogłoszone zostało rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 28-go marca 1927 r. o kasowości i rachunkowości związków komunalnych, ustalające jednolite w tym zakresie zasady dla wszystkich związków komunalnych całego Państwa, z wyjątkiem woj. śląskiego. Rozporządzenie wydane zostało na podstawie rozporządzenia Prezydenta z d. 17-go czerwca 1924 r. o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne (Dz. U. n-r 51, poz. 522). Składa się z następujących części: 1) kasowość, 2) rachunkowość, 3) rachunkowość zakładów i przedsiębiorstw komunalnych, 4) sprawozdania roczne i kontrola kasowo-rachunkowa. We wszystkich tych działach zamieszczone zostały zasadnicze żądania co do sposobu i zasad prowadzenia i zapisywania operacji finanso-

wych związków komunalnych. Związki samorządowe zobowiązane zostały do opracowania szczegółowych instrukcji rachunkowych do końca r. b. Obowiązujących wzorów księgowości rozporządzenie nie przewiduje, ogranicza się do wyliczenia rodzajów ksiąg, które muszą być prowadzone. W dziale drugim — o rachunkowości, znajdują się szczegółowe przepisy o prowadzeniu inwentarza majątkowego, który ma się składać z dwu części: 1) rocznych — jakby bilansów zamknięcia; oraz 2) zapisów porządkowych majątku w poszczególnych działach.

Ponieważ rozporządzenie jest jednolite dla wszystkich związków komunalnych, sprawiać więc może duży kłopot mniejszym związkom, pozbawionym kwalifikowanych sił do prowadzenia wymaganej rachunkowości. Temu brakowi zapobiega przepis o instrukcji, którą każdy związek dla siebie uchwali i w której może przewidzieć tylko niezbędne przepisy.

Do rozporządzenia, o którym mowa, Minister Spraw Wewn. wydał obszerny okólnik n-r 99 z 6-go maja r. b. Rozporządzenie, okólnik, oraz szereg komentarzy zebrane zostało w oddzielnym wydawnictwie *).

Min. Spraw Wewn. projektowało polecić obowiązkowe prowadzenie rachunkowości systemem podwójnej buchalterji. Zostało to zaniechane w samem rozporządzeniu, niemniej tendencja taka wyraziła się w okólniku, a już wyraźnie postawiona została we wspomnianem wydawnictwie, zaleconem przez Min. Spraw Wewn. Niewątpliwie wprowadzi to pewne zamieszanie, zwłaszcza w gminach. Również nasuwa pewne wątpliwości przepis, że rozporządzenie wchodzi w życie z d. 1-go lipca r. b., skoro do końca roku związki komunalne mają czas do uchwalenia swych instrukcji szczegółowych.

Nadzór nad działalnością instytucji opiekuńczych. W n-rze 40 pod poz. 354 ogłoszone zostało rozp. Prezydenta z d. 22-go kwietnia r. b. o nadzorze i kontroli nad działalnością instytucji opiekuńczych. Rozporządzenie jest rozwinięciem art. 23 ustawy o opiece społecznej, w którym przewidziana została późniejsza szczegółowa ustawa (rozp. Prezydenta z mocą ustawy) o nadzorze i kontroli instytucji opiekuńczych prywatnych.

Władzami nadzoru, powołanemi do działania w myśl tego rozporządzenia, są starostowie i komisarze rządu, organy samorządu zostały tu pominięte. Rozporządzenie zawiera przepisy, normujące sposób przeprowadzania kon-

*) Pawlak. — Instrukcja rachunkowa dla związków komunalnych. Nakład Związku Pracowników Adm. Gminnej.

trol, oraz normy postępowania, których prywatne zakłady opiekuńcze winny się przytrzymywać.

Przekazanie wojewodom uprawnień z tytułu ustawy o fin. komunalnych. W n-rze 40 pod poz. 356 ogłoszone zostało rozp. Ministra Spraw Wewn. i Skarbu z d. 10-go lutego r. b. w sprawie przekazania wojewodom, uprawnień z tytułu ustawy o finansach komunalnych, dotyczących zatwierdzenia uchwał finansowych związków samorządowych.

Na mocy tego rozporządzenia przekazane zostały wojewodom pozostałe uprawnienia Min. Spraw Wewn. w zakresie zatwierdzania uchwał finansowych związków komunalnych. (z wyjątkiem odnoszących się do m. Warszawy).

W tymże n-rze 40 pod poz. 357 zamieszczone zostało rozp. Min. Spraw Wewn. z d. 10-go lutego r. b. przekazujące wojewodom uprawnienie Ministra Spraw Wewn., zawarte w art. 48 i 49 ustawy o fin. kom., do decydowania w sprawie odwołań od wymiaru danin komunalnych w stosunku do pow. związków komunalnych, oraz gmin miejskich, wyjętych z pod nadzoru wydziałów powiatowych.

Ogłoszone w Monitorze Polskim.

W tymże czasie ogłoszone zostały w Monitorze rozporządzenia w następujących sprawach:

Zmiana składu Państwowej Rady Spożywców. W n-rze 55 z d. 9-go marca r. b. ogłoszone zostało rozporządzenie Min. Spr. Wewn. z d. 23-go lutego r. b., w sprawie Rady Spożywców. Do rozp. dołączony został regulamin Rady. W skład Rady powołani zostali przedstawiciele samorządu, delegowani po jednym przez Związki Miast i Biuro Zjazdów Samorządu Ziemińskiego.

Państwowa Rada Elektryczna. Rozporządzenie Min. Robót Publicznych z d. 4-go marca r. b. o Państwowej Radzie Elektrycznej ogłoszone zostało w n-rze 58 z d. 12-go marca r. b. W skład Rady powołani, zostali, poza przedstawicielami związków wodociągow., gazowni, elektrowni, w których skład wchodzi i podobne przedsiębiorstwa komunalne, także i przedstawiciele Związku Miast w liczbie 3.

Państwowa Rada Samorządowa. W n-rze 66 z d. 22-go marca r. b. zamieszczone zostało rozporządzenie Rady Ministrów o utworzeniu Państwowej Rady Samorządowej. Do rozp. dołączony został regulamin Rady, określający jej skład, oraz zakres działania. Rozp. wydane zostało na podstawie dekretu o tymczasowej organizacji władz naczelnych, wydanego jeszcze przez Radę Regencyjną w d. 3-m stycznia 1918 r. Regulamin Rady zamieszczony został w swoim czasie w „Samorządzie”.

R. G.

Dookoła spraw samorządowych

UCHWAŁY DOROCZNEGO ZJAZDU STRONNICTWA „WYZWOLENIE” W SPRAWACH SAMORZĄDOWYCH.

W d. 11-m i 12-m czerwca r. b. obradował w Warszawie zjazd stronnictwa „Wyzwolenie”, który w sprawach samorządowych powziął następujące uchwały:

Doceniając znaczenie samorządu dla rozwoju oświaty, zdrowia i gospodarczego podniesienia ludu wiejskiego, Zjazd Walny wzywa wszystkich swych członków i zwolenników do energicznej pracy w samorządach, zmierzającej do uzdrowienia i umiejętnej zorganizowania gospodarki w gminach i sejmikach powiatowych.

W obecnej szczególnie chwili Zjazd Walny wkłada kategoryczny nakaz swym członkom i zwolennikom, aby dążyli wszystkich starań i zabiegów w kierunku wybrania do rad gminnych, na

wójtów, członków sejmików i wydziałów powiatowych ludzi światłych, uczciwych, rozumiejących potrzeby ludu wiejskiego, chętnych do pracy dla jego dobra.

Zjazd Walny P. S. L., Wyzwolenie stwierdza, że dotychczasowa praca samorządów nie uwzględniała w dostatecznej mierze potrzeb drobnych rolników, domaga się więc od samorządów i zaleca swoim członkom i zwolennikom, mającym wpływ na władze samorządowe, aby w pracy swej zwróciły przede wszystkim uwagę na duchowe i gospodarcze podniesienie ludu wiejskiego.

Zaniechać więc należy wielu często niepotrzebnych i nieprześlanych wydatków, a zaoszczędzone w ten sposób pieniądze zużyć na oświatę ogólną i rolniczą, na podniesienie wydajności naszych gospodarstw, na pomoc przy organizowaniu się ludności w kółka, spółdzielcze zrzeszenia rolnicze, koła młodzieży, — na zorganizowanie ludności wiejskiej dogodnego kredytu, na budowę i poprawę dróg, na ochronę zdrowia i t. d.

Zjazd Walny uważa, że gminy wiejskie b. zaboru rosyjskiego przeciążone są zadaniami poręczonymi przez państwo, które obciążają je wielkimi wydatkami administracyjnymi, uniemożliwiającymi im często wykonanie zadań samorządowych. Domaga się wobec tego wynagrodzenia gmin przez państwo za prowadzenie nadmiernej pracy im poręczonej.

W szczególności Zjazd protestuje przeciwko bezprawnemu pozbawianiu gmin wiejskich b. zaboru rosyjskiego należności z tytułu zbierania państwowego podatku gruntowego, które wypłaca się miastom i gminom innych dzielnic.

Stając na stanowisku rozdziału dochodów państwowych i samorządowych oraz przekazania podatku gruntowego całkowicie samorządowi, Zjazd domaga się udziału samorządu w tych podatkach, które mają możliwość zwiększania się, jak dochodowy.

Zjazd domaga się zmiany ustawy o finansach komunalnych w kierunku usunięcia niesprawiedliwości, wynikającej z uprzywilejowania miast niewydziałonych z powiatów. Miasta te mają prawo uchwalania przez swoich przedstawicieli wydatków w Sejmikach, korrzystają z ich urzędzeń, a od ponoszenia ciężarów podatkowych na te wydatki są zwolnione.

Zjazd domaga się również zmiany klucza podziału podatku od spożycia (monopolu), który dotkliwie krzywdzi ludność wiejską.

Zjazd stwierdza, że sposób pobierania podatków samorządowych przez urzędy skarbowe jest krzywdzący samorządy i kosztowny dla Państwa. Domaga się więc uregulowania poboru podatków w tym kierunku, ażeby gminy i sejmiki bezpośrednio je otrzymywały od wszystkich płatników.

Zjazd domaga się zniesienia uciążliwej niesłuchanie dla rolników powinności podwodowej.

Zjazd poleca Klubowi Poselskiemu P. S. L. „Wyzwolenie” pozyczenie starań u Rządu, aby opracował i wprowadził w życie no-

we przepisy ogniowe i uchylił obecnie obowiązujące, które nie odpowiadają dzisiejszym wymaganiom ochrony przed pożarami, a są często powodem do szykan policyjnych.

ZAMKNIĘCIE PIERWSZEGO KURSU NA STUDJUM ADMINISTRACJI KOMUNALNEJ PRZY WOLNEJ WSZECHNICY POLSKIEJ.

W d. 18-m b. m. zamknięty został pierwszy kurs na Studium Administracji Komunalnej przy Wolnej Wszechnicy Polskiej. Kurs ten składał się z dwu równoległych kursów: wyższego i średniego dla pracowników gmin wiejskich, miast i powiatowych związków samorządowych w zależności od stopnia przygotowania słuchaczy. Ogółem na obu kursach uczęszczało do końca 120 słuchaczy, w tem na kurs wyższy 59, na średni 61.

Egzamin obowiązywał z trzech grup ważniejszych przedmiotów wyłożonych na kursie: nauk prawnych, ekonomicznych i o ustroju i działalności samorządu. Egzamin w okresie od 14-go do 17-go włącznie czerwca przeprowadziły 3 komisje, oddzielne dla każdej grupy przedmiotów, złożone z wykładających przy udziale delegata Min. Spraw Wewnętrznych. W dniu 18-m czerwca r. b. odbyło się w sali Państwowej Szkoły Higjeny zamknięcie kursu i rozdanie świadectw.

Po zamknięciu oficjalnej części uroczystości, w gronie samych słuchaczy, oraz przedstawicieli związków pracowników dzielono się wrażeniami z kursu odbytego, oraz przedstawiciele Rady Naczelnej związków przedstawili program kształcenia i doksztalcenia pracowników samorządowych, zachęcając uczestników odbytego kursu do dalszej pracy nad pogłębieniem swej wiedzy.

Słuchacze odbytego kursu zawiązali rodzaj stowarzyszenia i wyłonili stały komitet, którego zadaniem ma być pomoc Radzie Naczelnej związków przy realizacji celów jej działalności oświatowej wśród pracowników samorządowych.

Z Biura Zjazdów Samorządu Ziemskiego.

ZJAZDY W POZNANIU.

Zarząd zwrócił się do Wydziałów Powiatowych z następującą odezwą w sprawie zjazdów pożarniczego i higienicznego, które mają odbyć się w końcu czerwca r. b. w Poznaniu:

— „Pozwalamy sobie zwrócić uwagę Wydziałów Powiatowych na dwa równoczesne prawie, bo w ostatnich dniach czerwca odbyć się mające zjazdy w Poznaniu: pożarniczy od 22 i higieniczny od 28 czerwca. Obydwa — zdaniem naszym — osiągną swój cel w znacznym stopniu w zależności od tego, czy zainteresują się niemi przedstawiciele samorządu powiatowego, miejskiego i wiejskiego. I na jednym i na drugim poruszany będzie stosunek organów samorządu do zagadnień: pożarnictwa i zdrowotności publicznej. Nie byłoby dobrze, gdyby zapadły tam decyzje o nas bez nas. Nie będą to wprawdzie decyzje, którymi jakaś władza dała kiedyś moc wykonawczą, nie

mniej jednak wpłyną, jak zwykle w takich razach, na urabianie opinii publicznej. Z tą zaś działalność samorządu zawsze i wszędzie przy realizacji zamierzeń liczyć się muszą.

Ze zjazdami połączone będą wystawy: większa, o charakterze międzynarodowym, — pożarnicza, i mały pokaz tego, co samorząd powiatowy czyni na polu zdrowotności publicznej. Ten ostatni przygotowuje Biuro Zjazdów — jako argument za słusznością tezy mającego być wygłoszonym referatu „O organizacji samorządowej służby zdrowia”, z punktem środkowym: lekarz powiatowy samorządowy nie państwowy. Tematy referatów na zjeździe pożarniczym będą następujące: 1) Uzasadnienie konieczności współpracy samorządu ze strażeństwem, i 2) Samorządy a związki strażackie.

Szczegóły zjazdów w Nr. 22 „Przeglądu pożarniczego w Nr. 6 „Zdrowia”.

LETNIE PRAKTYKI DLA SŁUCHACZÓW WYDZIAŁU SAMORZĄDOWEGO WYŻSZEJ SZKOŁY HANDLOWEJ.

W powyższej sprawie Zarząd zwrócił się do Wydziałów Powiatowych z następującą odezwą:

„Wzorem lat poprzednich zwracamy się i obecnie do Wydziału Powiatowego z prośbą o umożliwienie odbycia letniej praktyki (lipiec, sierpień) słuchaczom Wydziału

Samorządowego Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie.

W razie przychylnym zwrócimy uwagę na to, aby kandydat pochodził, o ile możliwości — z danego powiatu, co mu niewątpliwie ułatwi pracę i uczyni ją wydajniejszą.

Ewentualne zgłoszenia uprzejmie prosimy adresować do nas, albo do „Koła Samorządowców“ przy Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie, ul. Rakowiecka Nr. 6.

Z życia samorządu

BUDŻETY GMIN I POW. ZWIĄZKU KOM. W ŁUKOWIE NA 1927/28 R.

Gminy wiejskie i miejskie, oraz pow. związek komunalny pow. Łukowskiego preliminowały na r. 1927/28 następujące kwoty:

Wydatki zwyczajne.

L.	D z i a ł	Gminy wiejskie	Gminy miejskie	Powiatowy związek komunalny
1	Administracja	188.501	95.416	48.311
2	Majątek kom.	25	7.923	55
3	Przedsiębiorstwa	—	1.000	—
4	Splata długów	3.500	139.685	6.500
5	Drogi	7.379	25.876	194.695
6	Oświata	120.391	53.379	52.491
7	Kultura	1.650	2.400	500
8	Zdrowie publ.	340	18.692	69.358
9	Opieka Społeczna	30.530	33.340	57.720
10	Popieranie rolnictwa	450	4.480	15.277
11	Bezp. publiczne	9.954	39.455	2.000
12	Różne	11.107	11.275	13.629
Razem .		373.827	432.921	460.536

Wydatki nadzwyczajne.

W wydatkach nadzwyczajnych najmniej preliminowały gminy wiejskie, bo zaledwie nieznaczne kwoty na budowę szkół powszechnych. Powiatowy związek komunalny preliminował poważne kwoty na inwestycje drogowe, oraz mniejsze — na subwencje w gminach na budowę szkół powszechnych. 3 miasta preliminowały kwoty na różnorodną inwestycję. Wydatki nadzwyczajne przedstawiają się w szczególności następująco.

L.	D z i a ł	Gminy wiejskie	Gminy miejskie	Powiatowy związek komunalny
2	Majątek kom.	—	1.800	—
3	Przedsiębiorstwa	—	106.000	—
5	Drogi i place	—	16.200	189.619
6	Oświata	4.000	15.000	20.000
8	Zdrowie publ.	—	8.500	—
11	Bezp. publ.	—	5.000	—
Razem .		4.000	152.500	209.619

Ogółem więc preliminowane na r. 1927/28 wydatki wszystkich związków komunalnych pow. Łukowskiego zamykają się następującymi cyframi:

	Wydatki zwyczajne	Wydatki nadzwyczajne	Razem
Gminy wiejskie	373.827	4.000	377.827
„ miejskie	432.921	152.500	585.421
Pow. Związek Komunalny	460.536	209.619	670.155
Razem . .	1.267.284	366.119	1.633.403

Dochody zwyczajne.

L.	D z i a ł	Gminy wiejskie	Gminy miejskie	Powiatowy związek komunalny
1	Majątek komunalny	729	19.954	2.396
2	Przedsiębiorstwa	—	109.351	4.000
3	Subwencje i dotacje	—	—	5.000
4	Zwroty	2.124	6.061	91.810
5	Oplaty admin.	34.847	19.110	—
6	Oplaty za korzystanie z urządzeń	—	47.482	50.188
7	Dopłaty	904	1.000	—
8	Udział w podat. państwowych	—	5.105	5.605
9	Dodatki do pod. państwowych	96.970	142.743	184.251
10	Podatki samoistne	214.691	58.743	136.421
11	Różne	27.562	3.282	600
Razem .		377.827	412.421	480.271

W dziale podatków samoistnych gminy preliminowały kwotę 179.751 zł. podatku wyrównawczego, oraz kwotę 22.550 składki na pokrycie kosztów leczenia ubogich.

Dodatki do podatków od spożycia rozkładają się następująco:
 Gminy wiejskie otrzymują zł. 34.205
 Gminy miejskie otrzymują „ 78.972
 Pow. zw. komunalny otrzymuje „ 61.160

Razem zł. 174.337

Podatek przemysłowy, wybierany na obszarze powiatu, przypada:

Gminom wiejskim zł. 8.836
 Gminom miejskim „ 51.580
 Pow. zw. komunalnemu „ 17.300

Razem zł. 77.716

Oplaty drogowe, pobierane przez pow. związek komunalny łącznie na utrzymanie i budowę dróg wynoszą 210.030 zł. Oplaty rozkładają się na poszczególne źródła następująco:

grunta	zł. 174.759
budynki	.. 25.018
przemysł	.. 7.253

Razem zł. 210.030

Dochody nadzwyczajne.

Dochody nadzwyczajne preliminowane zostały tylko przez gminy miejskie i wiejskie i pow. związek komunalny:

D z i a ł	Gminy miejskie	Powiatowy związek komunalny
Pożyczki	173.000	50.000
Podatek inwestycyjny	—	100.335
Różne	—	39.545
Razem .	173.000	189.884

Ogółem więc preliminowane przez wszystkie związki komunalne pow. Łukowskiego dochody wynoszą:

	Dochody zwyczajne	Dochody nadzwyczajne	Razem
Gminy wiejskie	377.827	—	377.827
.. miejskie	412.421	173.000	585.421
Pow. Związek Komunalny	480.271	189.884	670.155
Razem .	1.270.519	362.884	1.633.403

Według spisu powszechnego pow. Łukowski liczył ogółem 122.824 mieszkańców, po odejściu części jednej gminy do pow. Garwolińskiego liczy około 115.000 mieszkańców. Powiat liczy 20 gmin wiejskich i 3 miejskie: Łuków, Stoczek i Kock. Ludność miejska wynosi 19.262 mieszkańców.

Komunikaty

KREDYT NAWOZOWY.

Państwowy Bank Rolny podaje do wiadomości rolników, iż rozpoczął udzielanie kredytu towarowego w nawozach sztucznych na sezon jesienny 1927 roku.

Kredyt nawozowy udzielany będzie:

1) na terenie Zachodniej Małopolski — wyłącznie za pośrednictwem centralnych organizacji rolniczo-handlowych;

2) na terenie Poznańskiego i Pomorza — za pośrednictwem centralnych spółdzielczych organizacji, a także bezpośrednio grupom rolników, występujących pod patronatem Kółek Rolniczych;

3) na pozostałych terenach Rzeczypospolitej—za pośrednictwem wszelkich organizacji spółdzielczych rolniczo-handlowych, kredytowych, spożywczych, kas powiatowych i gminnych oraz pożyczkowo-oszczędnościowych i t. p.; wreszcie w tych miejscowościach, gdzie brak spółdzielczych organizacji, kredyt nawozowy udzielany będzie bezpośrednio grupom rolników, występujących pod patronatem Kółek Rolniczych.

Państwowy Bank Rolny udziela kredytu towarowego w następujących nawozach sztucznych: azotniak, superfosfat, siarczan amonu, tomasyna, sól potasowa i kaimit, wapno, superfosfat.

Termin spłaty kredytu określony został do dnia 15 marca 1928 roku.

Oprocentowanie kredytu wynosić będzie:

przy surofosfacie $\frac{1}{2}\%$ ponad stopę Banku Polskiego t. p. obecnie $8\frac{1}{2}\%$.

przy innych nawozach 1% ponad stopę Banku Polskiego t. j. obecnie 9% w stosunku rocznym.

Bliższych szczegółów oraz informacji w sprawie cen udziela:

Centrala Państwowego Banku Roln. w Warszawie, ul. Traugutta Nr. 11, tel. 58-23.

Oddział Państwowego Banku Roln. we Lwowie, ul. Halicka Nr. 21.

Oddział Państwowego Banku Roln. w Poznaniu, ul. Kantaka Nr. 10.

Oddział Państwowego Banku Roln. w Wilnie, ul. Wielka Pohulanka Nr. 24.

Oddział Państwowego Banku Roln. w Łucku, ulica Jagiellońska Nr. 107.

Oddział Państwowego Banku Roln. w Grudziądzu, ul. Sienkiewicza Nr. 18.

Oddział Państwowego Banku Roln. w Katowicach, ul. 3 Maja Nr. 9.

ZJAZD DELEGATÓW KASY EMERYTALNEJ PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH.

Dnia 29 maja obradował w lokalu Kasy przy ul. Kredytowej 16 zjazd delegatów Kasy Emerytalnej, pod przewodnictwem p. L. Wierzbowskiego. Z przedłożonego przez Radę i Zarząd sprawozdania wynika, iż rok ubiegły był rokiem, w którym przestały istnieć zapory zewnętrzne w rozwoju Kasy. Zalecenie, wydane przez Min. Spr. Wewn., spowodowało liczne zgłoszenia nowych członków Kasy, od nowego roku budżetowego. Definitywne zgłoszenie do Kasy zgłosiło już 12 członków ubezpieczających z 62 ubezpieczonymi. W trakcie przeprowadzania formalności, związanych z przystąpieniem, jest 19 związków komunalnych. Liczba członków na 29 maja wynosi 34 ubezpieczających, 180 ubezpieczonych. Kapitał emerytalny na 1 stycznia 1927 r. wynosił zł. 176.000, w końcu maja około 200.000 zł. Nadwyżka brutto za rok operacyjny 1926 wyniosła 11.300 zł., po pokryciu wydatków administracyjnych. Z tej nadwyżki 6% (stopa techniczna) kapitału emerytalnego w kwocie zł. 9.500 zostało dopisane do kapitału emerytalnego, pozostawiając jeszcze kwotę 1800 zł. na t. zw. fundusz specjalny, stanowiący rezerwę emerytalną. Po wygłoszeniu sprawozdania Komisji Rewizyjnej ze-

branie jednomyślnie przyjęło jej wniosek o udzielenie absolutorjum Radzie i Zarządowi.

Dłuższą dyskusję wywołała sprawa udzielania pożyczek członkom ubezpieczonym w granicach, nieprzekraczających ich własnych wkładek. W rezultacie przyjęto do wiadomości oświadczenie Zarządu o sposobie traktowania tej sprawy.

Następnie przyjęto preliminarz wydatków administracyjnych Kasy, polecając Radzie czuwanie nad ich pokryciem z nadwyżki oprocentowania ponad stopę techniczną. Rozpatrzone zaprojektowany przez Radę Nadzorczą regulamin wyborczy delegatów na zjazd walny, wprowadzając do projektu nieznaczne zmiany i traktując go jako próbny na okres roku. W wyborach uzupełniających do władz Kasy powołano jednomyślnie na zastępcę członka Rady p. Grabowskiego z Grodziska (magistrat), oraz na członka Komisji Rewizyjnej p. Gąsiora z Brzezin (wydział powiatowy).

Obrady zakończono o godz. 15.

Bilans na dzień 31 grudnia 1926 roku przedstawia się jak następuje:

Kasa	184.86
Banki	32.792.76
Papiery procentowe	10.008.38
Weksle	148.207.65
Ruchomości	520.25
Dłużnicy	4.800.45
Sumy Przechodnie	3.203.20
	<hr/>
	199.717.55
Kapitał Emerytalny	176.025.23
Fundusz Specjalny	16.555.33
Zaległe Opłaty Stempl.	3.170.19
Sumy Przechodnie	3.966.80
	<hr/>
	199.717.55

GMINA WIEJSKA I MIEJSKA

Wydatki gmin wiejskich i miast niewydziałonych województwa poleskiego na podstawie zamknięć rachunkowych (sprawozdań z wykonywania budżetów) za rok 1925.

W skład województwa Poleskiego wchodzi 118 gmin wiejskich i 17 miast niewydziałonych (obecnie 16, gdyż m. Pińsk zostało w r. 1926 wydzielone). Gminy wiejskie obejmują 4.192.010 ha, z czego 71,5% podlega opodatkowaniu, pozostaje więc dość znaczny odsetek 28,5% gruntów wolnych od opodatkowania, na które składają się bagna, wody i inne nieużytki. Obszar wymieniony zamieszkuje 1.065.809 ludności. Nikła nadzwyczaj gęstość zaludnienia — 25 mieszkańców na 1 km.², oraz ogromny procent nieużytków, przyczyniają się do małej wydajności źródeł dochodowych, a tem samem i do skromnej gospodarki związków samorządowych. Porównywując wydatki związków komunalnych woj. Poleskiego, uwidocznione w powyższem zestawieniu, do wydatków zw. kom. innych województw Polski, dojdziemy do przekonania, że gospodarka zw. kom. woj. Poleskiego obraca się w bardzo szczupłych ramach.

Wydatki gmin wiejskich i miast niewydziałonych, wyniosły w roku 1925 — 4 zł. na głowę mieszkańca. Są więc bardzo szczupłe i dostatecznie nam charakteryzują stan gospodarki. Zobaczmy teraz jak się przedstawiają wydatki gminne w świetle cyfr. W zestawieniu wydatków dwie zwłaszcza pozycje domagają się szczegółowej analizy, albowiem przewyższają wszystkie inne. Są to wydatki na administrację i na szkolnictwo.

1) W kosztach administracji dominującą rolę odgrywają płace funkcjonariuszów gminnych, oraz wydatki kancelaryjne. Wydatki na administrację wynoszą w roku 1925 zł. 1.723.941, czyli 41,2% ogólnych sum budżeto-

wych, z czego 1.259,780 zł. przeznaczone jest na administrację gmin wiejskich, zaś 464.261 zł. dla miast niewydziałonych. Tak wysoki koszt administracji w gminach woj. Poleskiego i wogóle województw wschodnich należy w części przypisać znacznie większej rozległości terytorjalnej gmin wschodnich w porównaniu z gminami województw centralnych. W wyższej jednak mierze fakt ów ma swoje źródło w rozlicznych czynnościach poruczonych i ściśle wykonawczych, jakie gmina ma przekazane przez urzędy państwowe i wyższe związki samorządowe. Obowiązki te, jak ewidencja ludności, wojskowości, podatków państwowych i komunalnych zajmują administrację gminną w 80 — 90% i dlatego też wydatki na administrację są tak nierównomierne w stosunku do innych działów.

Wydatki gmin wiejskich i miast niewydziałonych woj. Poleskiego w roku 1925.

(118 gmin wiejskich, 17 miast niewydziałonych).

	w zł.	w %
Podatki (koszta wymiaru i poboru)	70.286	1,7
Administracja	1.723.941	41,2
Majątek własny	102.677	2,4
Komunikacja	88.122	2,1
Szkolnictwo i oświata	538.639	12,9
Bezpieczeństwo publiczne	172.925	4,1
Poczty konne	299.435	7,2
Nadzór sanitarny i pomoc lekarska	229.867	5,5
Opieka społeczna	93.275	2,2

Weterynarja	78.489	1,9
Aprowizacja	27.688	0,7
Rolnictwo i meljoracje	6.597	0,2
Wydatki różne	274.154	6,6
Budżet nadzwyczajny	474.648	11,3
Ogółem wydatki zwyczajne i nadzwyczajne	4.180.843	100,

Płace pracowników gminnych wynoszą 654.715 zł., zaś w miastach niewydziałonych 258.560 zł., a więc połowę wydatków na administrację. Prócz dwóch jeszcze poważniejszych pozycji: płac członków zarządu w sumie zł. 262.940 w gm. wiejskich i 125.387 zł. w miastach niewydziałonych, oraz wydatków rzeczowych w kwocie 233.418 zł., reszta wydatków w sumie zł. 179.021 przeznaczona jest na diety i podróże — zł. 74.114, emerytury — zł. 3.057, wynagrodzenie sołtysów zł. 69.154, oraz nabycie i remont inwentarza biurowego — zł. 32.696.

2) Drugie z kolei miejsce w wydatkach gm. wiejskich i miast niewydz. przypada na szkolnictwo i oświatę. Dominującą rolę w tej dziedzinie odgrywa oczywiście szkolnictwo powszechne. Obowiązki gmin w zakresie szkolnictwa powszechnego ujmują, obowiązujące na terytorjum całej Rzeczypospolitej dwie ustawy z 17 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 143 i 144). W myśl tych ustaw do gminy należy pokrywanie t. zw. rzeczowych potrzeb szkolnictwa powszechnego, jak dostarczenie lokalu i jego konserwacja, wewnętrzne urządzenie szkół, oświetlenie, opał, materiały piśmienne, oraz utrzymanie służby, porządku i czystości. Wydatki na szkolnictwo i oświatę wynoszą w roku 1925 zł. 538.639, z czego na gminy wiejskie przypada zł. 412.082, na miejskie — zł. 126.557; stanowią one 12,9% ogólnych wydatków budżetowych. Z sumy tej 507.285 zł. wydatkowane jest na szkolnictwo powszechne. Inne dziedziny oświaty ogólnej i specjalnej należą do dobrowolnego zakresu działania gmin i odgrywają niewielką rolę w ich gospodarce. Na szkoły specjalne i biblioteki wydatkowały gminy wiejskie i miejskie zł. 31.354, z czego samo miasto Pińsk zł. 17.000, reszta więc gmin zaledwie 14354 zł. Z sumy zł. 507.285 wydatkowanej na szkolnictwo powszechne, 341.660 zł. przeznaczona jest na wydatki rzeczowe, wyszczególnione w wyżej wymienionych ustawach, 54067 zł. na czynsze za lokale odnajmowane na szkoły, których brak daje się poważnie odczuwać, 46763 zł. — na budowę gmachów szkolnych, i na inne świadczenia — 64.795 zł. Wogóle, należy zaznaczyć, że wydatki zarówno gmin wiejskich, jak i miejskich na szkolnictwo powszechne są niedostateczne i chcąc w całej pełni zrealizować zasadę powszechnego nauczania, powinny wzrastać corocznie, gdyż w najlepszym wypadku gminy spełniają dzisiaj zaledwie najniezbędniejsze minimum obowiązków. 3. Trzecim wydatkiem co do wielkości, jest wydatek na poczty konne. Pozycja ta istnieje w wydatkach tylko na terenie województw wschodnich. Pod nazwą poczty konnej rozumie się utrzymywanie przez gminy stałych środków lokomocji, przeznaczonych do wyjazdów służbowych urzędników gminnych i powiatowych. Wydatki na poczty konne w kwocie zł. 299.435 stanowią 7,2% budżetu i znajdują się przeważnie w budżetach gmin wiejskich, (miasta niewydziałone wydały na ten cel tylko

19.895 zł.). Największą część tych wydatków pochłania utrzymanie koni — zł. 243.189, reszta w ilości 56.246 zł. idzie na zakup taboru i inne wydatki.

4) Z kolei należy omówić nadzór sanitarny i pomoc lekarską. Obowiązki gmin w tej dziedzinie ujmują zasadniczo ustawa sanitarna z 19 lipca 1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 63, poz. 371), która mówi, że „piecza nad zdrowiem ludności i bezpośrednie wykonawstwo jest obowiązkiem ciał samorządowych”. Wydatki gmin wiejskich na zdrowotność wynoszą 110.363 zł., miejskich — 119.504 zł., razem więc 229.867 zł., co stanowi 5,5% ogólnych sum budżetowych. Należy zaznaczyć, że większość gmin nie na ten cel nie wydaje, w innych znów wydatki na zdrowotność są minimalne np. gminy pow. Kamienia Koszyrskiego wydały w 1925 r. 1282 zł., w pow. Prużańskim 3216 zł. Akcja sanitarna gmin przejawia się sporadycznie i w następujących warunkach: utrzymywanie, lub udzielanie zasiłków akuszerkom, felczerom gminnym, na który to cel wydatkowano 87.130 zł. Zwroty kosztów leczenia ubogich mieszkańców gmin wiejskich i miejskich wynoszą 56.066 zł., utrzymanie ambulatorjów i przychodni złotych 19.459 i na szpitalu zł. 14.460. Akcja zapobiegawcza jest zupełnie zaniedbana przez gminy. Wydatki na nią wynoszą zł. 15.392, z czego na walkę z chorobami zakaźnymi idzie 5445 zł., na budowę i utrzymanie studni publicznych — 9947 zł., wreszcie w rubryce innych wydatków — 37.360 zł.

5) Pokrewną dziedzinę zadań gminy stanowi weterynarja, która łączy się częściowo z rolnictwem. Do obowiązków gminy należy tutaj nadzór nad zdrowotnością zwierząt gospodarskich, nad ubojem zwierząt i w większych skupieniach prowadzenie rzeźni. Wydatki na weterynarję wynoszą 1,9%, przyczem należy zaznaczyć, że lwia część tych wydatków przypada na gminy miejskie, gminy wiejskie wydają tylko 9.753 zł. Gminy naogół nie spełniają nawet ciężących na nich obowiązków, jak badanie mięsa i zwierząt domowych. W wydatkach na weterynarję najpoważniejszą rubrykę zajmuje utrzymanie rzeźni, na które wydatkowały gminy wiejskie 4588 zł., miasta niewydziałone 59.409 zł.; na utrzymanie ambulatorjów dla zwierząt wydano 6.430, reszta na inne.

6) Wydatki na bezpieczeństwo publiczne gmin wiejskich i miejskich woj. Poleskiego wynoszą 172.925 zł. czyli 4,1% budżetu. W pozycji tej mieści się utrzymanie aresztów gminnych, na które wydano 29063 zł., oświetlenie ulic (przeważnie w miastach), które kosztuje 31.308 zł., z czego na miasta niewydziałone przypada 29931 zł., koszty poboru wojskowego — zł. 21.864 i utrzymanie straży ogniowej, które pochłania 90.690 zł. Straże ogniowe istnieją przeważnie w gminach miejskich, w gminach zaś wiejskich ciężą obowiązki bezpieczeństwa ogniowego na poszczególnych mieszkańcach np. utrzymywanie najprymitywniejszych narzędzi, jak drabin i t. p. i dlatego gminy wiejskie wydają na ten cel b. mało (w roku 1925 — zł. 9925).

7) Opieka społeczna została uregulowana ustawą z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej (Dz. U. R. P. Nr. 92 poz. 726). Zakres jej jest bardzo szeroki, gdyż nakłada ona na związki samorządowe obowiązek zaspakajania ze środków publicznych wszelkich niezbędnych potrzeb życiowych tych osób, które własnymi siłami po-

trzeb tych zaspokoić nie mogą. Obowiązki opieki społecznej w przeważającej mierze obciążają gminy; do nich bowiem należy sprawowanie opieki pozozakładowej, tudzież zwrot kosztów opieki zakładowej. Pozycja wydatków na opiekę społeczną stanowi w roku 1925 zł. 93,275, czyli 2,2% sum budżetowych. Składają się na nią: utrzymanie zakładów opiekuńczych w wysokości 24,202 zł., zwrot kosztów za utrzymanie ubogich — zł. 23,783, pomoc doraźna (przeważnie w miastach niewydział.) zł. 15.408 i na inne wreszcie świadczenia przypada zł. 29.882. Na inne rodzaje opieki społecznej w gminach prawie nic się nie wydaje. Liczba zakładów opiekuńczych jest niewystarczającą i pod względem jakości pozostawia wiele do życzenia; wogóle problem ten na wsi zwłaszcza nie wszedł jeszcze w stadium realizacji.

8) Komunikacja. Zakres działania gmin w tej dziedzinie został unormowany ustawą o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 1920 r. (Dz. U. R. P. nr. 6, poz. 32 z r. 1921), obowiązującą na terenie całej Polski. W myśl tej ustawy do obowiązków gmin należy budowa i utrzymanie dróg publicznych, zaliczonych do kategorii dróg gminnych. Gospodarka drogową w szeregu zadań gminy zajmuje stanowisko bardzo ważne i należy do kategorii obowiązków, których wypełnienie warunkuje rozwój dobrobytu materialnego mieszkańców. Niestety, dziedzina ta zwłaszcza w województwach wschodnich traktowana jest gorzej niż po macoszemu. Stan dróg przedstawia się jaknajfatalniej i nie widać przytem postępów w gospodarce drogowej. Ilustrują ją dokładnie cyfry podane w zestawieniu wydatków. Aczkolwiek wydatki gotówkowe na drogi nie dają jeszcze same przez się dostatecznego obrazu gospodarki, gdyż obok środków pieniężnych, przewidziane są przez ustawę drogową z 10 grudnia 1920 r. i świadczenia naturalne tak zw. pospolicie „szarwark drogowy“, niemniej jednak odgrywają bardzo ważną rolę. Przy najbardziej bowiem racjonalnym szarwarku niezbędne są wydatki gotówkowe na zakup materiałów budowlanych i fachową robociznę. Wydatki na komunikację wynoszą w roku 1925 zł. 88.122, z czego na gminy miejskie przypada zł. 65.921, zaś na gminy wiejskie tylko 22201 zł. Podział tych

wydatków przedstawia się następująco: remont dróg i mostów stanowi najważniejszą w nich rubrykę i kosztuje 57,340 zł., budowa nowych dróg i mostów — 23,820 zł. gminy wiejskie tylko 377 zł., a reszta miasta niewydziałone) i inne wydatki — zł. 6,962, można więc powiedzieć, że w zakresie budowy dróg gminy wiejskie nic nie robią.

9) Wydatki na rolnictwo i meljorację posiadają już raczej charakter sporadyczny. Na rolnictwo gminy wiejskie wydatkowały 3.044 zł., miasta niewydziałone 300 zł.; sumy te idą na popieranie oświaty rolnej pozaszkolnej. Na roboty meljoracyjne wydano 3253 zł.

10) Wydatki na aprowizację wynoszą zł. 27.688, czyli 0,7% budżetu i przeznaczone są przeważnie na utrzymanie targowisk zwierzęcych, placów i hal targowych.

W zestawieniu powyższem uderza jeszcze wysoka cyfra wydatków różnych, wynosząca 6,6% budżetu; wpływa to z mylnego nieraz zaliczania wydatków do poszczególnych pozycji przy układaniu sprawozdań budżetowych.

Wreszcie budżet nadzwyczajny zajmuje 11,3% wydatków, z czego na szkolnictwo przypada 65,887 zł., na budowę i utrzymanie dróg 12,312 zł. (w miastach niewydziałonych pow. Sarnieńskiego), na zdrowotność 4172 zł. na opiekę społeczną w m. Pińsku 1195 zł., 500 zł. na meljorację i drenowanie w pow. Kobyńskim i reszta sumy na inne wydatki. Ogólny wniosek, jaki się wysnuwa z cyfr mówi o zupełnem ubóstwie gospodarki gminnej. Jedynie w zakresie szkolnictwa powszechnego możnaby uznać tę gospodarkę za ledwie dostateczną, we wszystkich innych — za stojącą poniżej wszelkich wymagań. Głównym powodem tego stanu jest ubóstwo gmin, jednak część przyczyn leży poza sferą finansów gminnych. Należy tu przedewszystkiem nieudolny ustrój gminy, przerost wydatków na administrację, wywołany nawałem spraw poruczonych gminie przez urzędy państwowe, oraz zły system skarbowości gminnej, który źródła dochodów gminnych ściśle określa co do rodzaju i ogranicza co do wysokości. Takie ogólne położenie gospodarcze wyciska swe piętno na gospodarce gminnej.

Kazimierz Sobotka.

Z GMIN

W SPRAWIE UREGULOWANIA GRANIC MIASTA ŁODZI. Sprawa uregulowania granic miasta Łodzi została w ostatnich dniach definitywnie przesądzona.

Mianowicie w „Dzienniku Ustaw” Nr. 51 z dnia 10 czerwca 1927 r. ukazało się Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 czerwca 1927 roku w sprawie granic gmin na terenie b. Królestwa Kongresowego, zmienionych przez b. władze okupacyjne niemieckie i austriacko-węgierskie.

Rozporządzenie to głosi, iż rozporządzenia i zarządzenia władz okupacyjnych włączające całe gminy wiejskie lub ich części do obszarów miejskich, bez względu na formę ich ogłoszenia, oraz zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane na podstawie rozporządzenia z

dnia 29 marca 1919 roku — mają moc prawną od chwili ich wydania.

Stwierdzenie i ustalenie granic gmin na podstawie powyższego rozporządzenia powierzone zostało Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Ponieważ zarzuty co do prawomocności zarządzenia władz okupacyjnych w sprawie wcielenia przedmieść do obszaru m. Łodzi opierały się jedynie na niezgodności formy ogłoszenia z obowiązującymi wówczas przepisami — przeto wspomniane rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej, uznające moc prawną takich zarządzeń „bez względu na formę ich ogłoszenia“ — sprawę tę reguluje niedwuznacznie w sensie uznania obecnych granic miasta.

Z POSIEDZENIA RADY MIEJSKIEJ M. KRAKOWA. Rada w związku z wybuchem prochowni w Witkowicach, uchwaliła, następującą rezolucję:

„Rada miejska, stojąc na straży bezpieczeństwa, życia, zdrowia i mienia mieszkańców oraz na stanowisku zabezpieczenia bezcennych zabytków architektonicznych m. Krakowa, stanowiących dobytek i własność całego narodu, stwierdza, że istniejące w pobliżu miasta prochownie i składy amunicyjne, stanowią ciągłą, nieustanną groźbę dla całości miasta i bezpieczeństwa jego mieszkańców. Rada miejska wzywa prezydent miasta, aby bezzwłocznie podjęło jaknajenergiczniejsze kroki u władz centralnych w Warszawie co do najspieszniejszego usunięcia powyższych składów amunicji z okolic Krakowa.

Z POSIEDZENIA MIEJSKIEJ KOMISJI FINANSOWO BUDŻETOWEJ M. ZAWIERCIA. Na ostatnim posiedzeniu komisji finansowo-budżetowej zostało uchwalone, aby zaciągnąć pożyczkę 130 tys. zł. na

budowę baraków dla bezdomnych, 100 tys. złotych na szosę włodowicką, 200 tys. na budowę ulic i chodników, 200 tys. na pomiary i regulację miasta.

Kwestja zaciągnięcia pożyczki znajdzie się na najbliższym posiedzeniu rady miejskiej.

MAJĄTEK M. ŁODZI. Według zestawień, dokonanych przez wydział handlowy magistratu łódzkiego, wartość majątku miasta w d. 31-ym grudnia r. z. wynosiła ogółem 61.460.000 zł. Z tej sumy na majątek nieruchomości przypada 50.557.000 zł., w czem wartość placów 15½ mil. zł., budynków 18½ mil. zł., zieleńców i parków 7 mil. zł., urządzeń kanalizacyjnych 8 mil. zł., budynków niewykończonych 1½ mil. zł. Wartość majątku ruchomego wynosi 10.903.000 zł., w czem akcji elektrowni 4 mil. zł., akcji kolejek elektrycznych łódzkich 3.150.000 zł. i t. d. Długi miasta wynoszą ogółem 10.731.000 zł., czyli 17 proc. wartości majątku.

Wiadomości o Kasach pożyczkowo-oszczędnościowych

ZAMKNIĘCIA BILANSOWE GMINNYCH KAS ZA ROK 1926.

Załączone przy Okólniku Ministra Spraw Wewnętrznych Nr. 89 z dnia 19. VIII. 1925 r. Nr. SF. 1121/25, w sprawie zakładania gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych, wzory ksiąg rachunkowych i druków, nie objęły wzoru zamknięcia bilansu rocznego gminnych kas, wskutek tego gminne kasy nie mogły dokonać zamknięcia bilansowego za rok 1926 i sporządzić bilansu według zasad przewidzianych dla tego typu organizacji kredytowych, a stosowanych obecnie przez spółdzielnie.

Bilanse za rok 1926 sporządzane przez gminne kasy obejmują najróżnorodniejsze dane i są oparte na różnych materiałach. Wskutek tego użytkowanie tego materiału dla celów statystycznych staje się niemożliwe. Dalej wypracowanie jakichkolwiek wniosków ogólnych o działalności kas również jest niemożliwe; a w każdym razie wysoce utrudnione.

Prawie 300 gminnych kas działających w 1926 r., wskutek szybkiego swego rozwoju, stanowi ciekawy materiał statystyczny mogący ułatwić poznanie wpływu gminnych kas na obecny rozwój gospodarczy drobnego rolnictwa. Niestety materiał ten stanie się dostępny dla szerszych kół społeczeństwa dopiero w końcu roku bieżącego.

Ponieważ w najbliższym czasie zostanie ogłoszony przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych szemat bilansu rocznego gminnych kas, który będzie obowiązywał kasy przy sporządzaniu bilansów rocznych, wskazane jest omówienie zasad na jakich wzór bilansu rocznego winien być oparty.

Przedewszystkiem bilans kasy winien zawierać ogólne wiadomości o kasie a więc: kiedy kasa została założona, uchwałą zatwierdzona przez Wydział Powiatowy i kiedy kasa rozpoczęła swoją działalność. Następnie winien być

podany dokładny adres wraz z pocztą. Dalej czy i jakie spółdzielnie kredytowe działają na terenie gminy. Czy i z jakimi instytucjami pozostaje kasa w stosunkach kredytowych. Kiedy i kto dokonał ostatniej rewizji kasy. Wreszcie na jaką ogólną kwotę, kasa może zaciągnąć zobowiązania w stosunku do kapitałów zakładowego i zasobowego.

Drugi dział sprawozdania bilansowego winien omówić ogólne warunki pracy gminnej kasy, stosunki z innymi organizacjami, ważniejsze wydarzenia w życiu kasy i t. p.

Trzeci dział sprawozdania bilansowego winien obejmować wykaz władz i funkcjonariuszy kasy, a więc skład osobisty członków Rady Gminnej, Zarządu i Komisji Rewizyjnej według imion i nazwisk według stanowisk, zatrudnienia i miejsca zamieszkania, wreszcie podać ile posiedzeń odbył każdy organ.

Następne działy sprawozdania bilansowego winny obejmować ściśle dane cyfrowe dotyczące działalności i stanu kasy.

W szczególności dział czwarty zestawienia bilansowego winien objąć wykaz dłużników według zawodów z rozbiem rolników na 4 — 5 grup posiadaczy od 5 do 40 ha i podać liczbę dłużników według zawodów.

Dział piąty zestawienia bilansowego winien zawierać wiadomości ważniejsze z działalności kasy a więc: stosunek procentowy do sumy bilansowej, kapitału zakładowego, kapitału zasobowego i specjalnych wkładów z podziałem na terminowe i bezterminowe i podziałem na wkłady z zastrzeżeniem i bez zastrzeżenia poszczególnych osób i instytucji, wreszcie ich oprocentowania.

Dalej winien być podany stan zadłużenia kasy w instytucjach kredytowych w stosunku procentowym do sumy bilansowej.

Następnie należy podać pożyczki w stosunku % do sumy bilansowej, ilość pożyczek i komu, rodzaje zabezpieczenia, przeciętna wysokość pożyczki i oprocentowanie, wreszcie ilość przeterminowanych i wątpliwych pożyczek.

Jeżeli kasa posiada lokaty, należy je również szczegółowo co do sum i oprocentowania wymienić.

Ten sam obowiązek dotyczy szczegółowego wymienienia papierów proc. według ilości sztuk, wartości nominalnej, wartości bilansowej i miejsca przechowania.

Wreszcie należy wymienić, ruchomości, plac, dom, murowany, czy drewniany, rok nabycia i wartość bilansową t. j. całkowitą wartość nabycia.

Jako odrębny dział szósty zestawienia bilansowego, należy podać koszty administracyjne, zgodne z poszczególnymi pozycjami księgi kosztów administracyjnych.

Dopiero po wymienieniu powyższych danych, należy w dziale siódmym sprawozdania bilansowego zamieścić właściwy bilans zamknięcia a następnie w dziale ósmym sprawozdania bilansowego zamieścić rachunek strat i zysków.

Sposób sporządzania bilansu i rachunku strat i zysków podany był w „Samorządzie” przez p. Wł. Ludkiewicza, również sposób ten podany jest w wydanej przez Związek Pracowników Administracji Gminnej książeczce

p. t. „Zbiór Ustaw i Rozporządzeń dotyczących gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych oraz instrukcja szczegółowa do rachunkowości”.

Następnie w dziale dziewiątym sprawozdania bilansowego Komisja Rewizyjna winna zaświadczyć zgodność sprawozdania bilansowego z faktycznym stanem i działalnością kasy.

Wreszcie do działu dziesiątego sprawozdania bilansowego należy załączyć wydział z protokołu Rady Gminnej, dotyczący zatwierdzenia sprawozdania rocznego i podziału zysków względnie pokrycia strat. Dział ten winien zawierać szczegółowe sumy podzielone w określonym stosunku procentowym pomiędzy kapitał zakładowy, zasobowy lub specjalne, na cele użyteczności publicznej i odszkodowanie członków zarządu.

Pożądane jest również podanie danych o kasie z lat ubiegłych dotyczących kapitału zakładowego, zasobowego, długów, sum bilansowych, kosztów prowadzenia, zysków lub strat, wreszcie odsetek od pożyczek i wkładów.

J. Długokęcki.

Wiadomości gospodarcze

KURSY WALUT.

(notowane na giełdzie warszawskiej w dn. 21 VI 1927).

1 dol. St. Zjedn. = 8,91 i pół. zł.

100 frank. szwajc. = 172,05 zł.

1 funt szterl. = 43,44 zł.

100 frank. franc. = 35,05

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg. franco stacja załadowania).

W dn. 21. VI 1927 r.: Warszawa:

Zyto pomorskie 52,50 zł.

Pszenica 57,00 — 58,00 zł.

Owies 43,00 — 44,00 zł.

NABIAŁ.

W dn. 21. VI 1927 r.: Warszawa:

Mleko niezbierrane: Cena za 1 litr mleka w hurcie 0,36 zł. w detalu 0,40 zł.; steryliz. butelka ca 400 gr. — 45 gr.

Masło: za 1 kg. w detalu: wyborowe luksusowe 5,6 zł.; mleczarskie deserowe II gat. zł. 5; mleczarskie solone 4,40 zł. oselkowe 4,20 zł.

Ceny masła w hurcie rozumieją się o 10% mniej cen detalicznych.

Jaja: świeże gwarantowane po 15 gr. za sztukę.

Śmietana: 25% tłuszczu 3,00 zł. za 1 kg.

Poradnik samorządowy

1. *Odpowiedź:* Jednemu z prenumeratorów „Samorządu”.

Zapytuje Pan czy w razie zerwania umowy przez Pana wręczony zadatek przepada, czy też firma ma prawo żądać od Pana zapłacenia całej należności.

Odpowiedź: W myśl prawa niemieckiego B. G. B. jeśli strona, która dała zadatek stała się winna rozwiązania umowy, wówczas druga strona może zadatek zatrzymać względnie policzyć go sobie na konto odszkodowania za niedopełnienie zobowiązania.

Inaczej ujmuje zadatek art. 1590 K. C. Nap. który stanowi, że jeśli przyrzeczenie sprzedaży uczyniono z zadatkiem to każdy z umawiających się mocen jest od niego odstąpić; ten kto dał zadatek, traci go, ten kto zadatek otrzymał zwraca go w dwójnasób. Do tego stanowiska zbliża się także kodeks cywilny rosyjski. Ponieważ właś-

ciwym do rozstrzygnięcia sprawy jest sąd zamieszkania pozwanego i na tym terytorjum była zawarta umowa przeto sprawa sądowa dla skarżącej firmy nie powinna rokować korzystnego wyniku.

2. Urząd gminy Bielawy zapytuje, jak obecnie są waloryzowane pieniądze wypożyczone w rublach przed wojną, które użyte zostały na kupno domu.

Odpowiedź: W myśl art. 26 rozporządzenia Prezyd. Rzplitej z dnia 14 maja 1924 r. (Dz. U. Nr. 42, p. 441) należności wekslowe z reguły przerachowuje się w wysokości 10% sumy obliczonej według skali § 2 co nie wyklucza innej miary przerachowania należności wynikającej z tytułu, który był podstawą zobowiązania wekslowego.

Ponieważ pieniądze użyte zostały na kupno domu będą tu miały zastosowanie art. 28 i 29 zaznaczonego

J. R.

rozporządzenia — i kwota może być przerachowana w pełnej skali § 2 rozporządzenia.

3. *Pytanie:* Urząd gminy Piski, powiatu Ostrołęckiego zapytuje: która gmina winna pokryć koszty leczenia osoby nieślubnego pochodzenia, której matka nie posiada żadnego majątku i mieszka przy mężu, a zapisana była do ksiąg gminy Piski. Koszta dotyczą okresu przed r. 1926.

Odpowiedź: W myśl art. 30 p. o. 169 instrukcji o utrzymaniu ksiąg ludności z dn. 10. 22. 1861 r. dziecko nieślubne miało przynależność do gminy tej, do której zapisana była matka to jest do gminy Piski i koszta leczenia z przed 1. I. 1926 r. winna pokryć gmina przynależności, a nie gmina obecnego zamieszkania matki.

4. *Pytanie:* jeden z członków Rady Gminnej b. Królestwa Kongresowego zapytuje:

1) kto winien pokryć zdefraudowane pieniądze przez wójta, obecnie uwięzionego, kwotę Skarbu Państwa, samorządu powiatowego i innych instytucji.

2) czy w wypadku wyborów — będą uskutecznione wybory tylko wójta, czy również i Rady Gminnej, względnie w jaki sposób rada gminna może spowodować jej rozwiązanie,

3) czy gmina ma obowiązek udzielić pomocy rodzinie b. wójta, uwięzionego za defraudację.

Odpowiedź: 1) obowiązują w tem względzie przepisy zawarte w art. 260 ustawy gminnej z dnia 2 marca 1864, a w szczególności uwaga do tegoż artykułu. Celem zapewnienia sobie odzyskania brakujących sum gmina winna uzyskać zabezpieczenie na majątku nieruchomem i areszt na majątku ruchomym, a to w myśl wyżej cytowanego dodatku do art. 260 ustawy gminnej, oraz art. 125 — 128, 590 — 601, 602 — 652 in. ustawy postępowania sądowego cywilnego z r. 1864. O ileby majątek winnego na pokrycie strat nie wystarczył, to gmina sama jest zobowiązana do pokrycia należytych sum.

2) czy wybory odbywają się i wójta z radą gminną, czy samego wójta — jest to zależne od uznania władzy nadzorczej, t. j. wojewody, który zwykle uwzględnia to od faktycznego układu miejscowych stosunków; obecnie, o ile Rada Gminna została wybaraną w takim terminie, że upłynęła jej jednakże 3-letnia kadencja — wybory obejmą i Radę Gminną i wójta,

3) gmina tego obowiązku niema, w okresie, w którym toczy się sprawa sądowa i wyrok jeszcze nie zapadł — biorąc pod uwagę stan materialny i położenie rodziny może rada gminna pewnej pomocy udzielać, lecz nie z majątku, będącego pod zapowiedzeniem sądowem.

5. *Pytanie:* Wydział powiatowy w Drohiczyźnie zapytuje:

1) czy w wypadku dość znacznego zdekompletowania dawnego składu sejmiku z powodu zmian terytorjalnych — należy przeprowadzić wybory uzupełniające, czy rozwiązać sejmik i zarządzić na całym terenie nowe wybory,

2) czy członkowie sejmiku, wybrani do wydziału, tracą mandat członka sejmiku, czy nie,

3) czy członkowie wydziału mają na posiedzeniach sejmiku głos doradczy, czy decydujący.

Odpowiedź: 1) w takim wypadku, o ile zmiany obejmowały dość znaczną ilość gmin byłoby bardziej celowe

przeprowadzenie powszechnych wyborów, a nie tylko uzupełniających — lecz wyraźnych przepisów w tem względzie brak i zależy to od uznania Ministerstwa,

2) i 3) do wydziału powiatowego może być wybrany każdy, kto odpowiada warunkom, przewidzianym w art. 33 Dekretu z dnia 4. II. 1919 r., a więc i członek sejmiku. Członkowie wydziału wybrani z grona sejmiku, czy z poza jego grona wchodzi w skład sejmiku z głosem decydującym p. § 1 przepisów wykonawczych z dnia 18. II. 1919 r., do dekretu z dnia 4. II. 1919 r. (Dzien. Urzęd. M. S. W. Nr. 14, poz. 164 lub Monitor Polski Nr. 90, 1919 r.

KSIAZKI NADESLANE.

Pamiętnik Pierwszego Ogólno - Krajowego Zjazdu Przedstawicieli Instytucji Oszczędnościowych. Pamiętnik Zjazdu, który odbył się w Warszawie w d. 31 — X i 1 — XI 1926 r. wydany został przez komitet organizacyjny „Dnia Oszczędności”, w opracowaniu przez p. B. Mrozowskiego, członka Komitetu. Pamiętnik zawiera szczegóły organizacyjne zjazdu, stenogramy przemówień, wygłoszone referaty, oraz powzięte przez zjazd uchwały. W wyniku uchwał zjazdu założone zostało specjalne Biuro Zjazdów instytucji oszczędnościowych w Polsce, którego statut zamieszczony został w „Pamiętniku”.

Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego wydany nakładem tegoż Towarzystwa — pod redakcją d-ra W. Szmulawskiego. Tom CXIX i CXX poświęcony został specjalnie uczestnikom I-go ogólnego zjazdu lekarzy słowiańskich, który odbył się w początkach czerwca w Warszawie. Zawiera ten tom szereg specjalnych prac z zakresu medycyny.

RUCH PRAWNICZY, EKONOMICZNY I SOCJOLOGICZNY.

Wyszedł z druku trzeci zeszyt „Ruchu Prawniczego Ekonomicznego i Socjologicznego”. Na treść zeszytu składają się: Artykuły: „Projekt ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji”, przez Prof. Zolla; „Statut Banku Polskiego” przez dr. Buczkowskiego; „Reorganizacja monopolu soli w Polsce” przez posła Jerzego Michalskiego; Przegląd piśmiennictwa: 40 recenzji i sprawozdań krytycznych z zakresu prawa, ekonomji i socjologii oraz bogata bibliografia odnoszącej literatury polskiej i obcej. Przegląd prawodawstwa: skarbowego, (Dr. Knapowski), karnego (prof. Bossowski), cywilnego (prof. Ohanowicz), handlowego (prof. Sułkowski), procesu cywilnego (prof. Stelmachowski), kronika ustawodawcza. Sądownictwo: Przegląd Orzecznictwa karnego i cywilnego Sądu Najwyższego oraz Najw. Trybunału Administracyjnego dla wszystkich ziem polskich. Kronika Ekonomiczna: rolnictwo, przemysł, handel, stosunki walutowe, ubezpieczenia, kronika robotnicza. — Prenumerata roczna we wszystkich księgarniach 20 zł.

OGŁOSZENIE

W myśl § 4-go Statutu Kasy Oszczędności powiatu Kostopolskiego, podaje się do publicznej wiadomości, że skład Zarządu tejże Kasy jest następujący:

Przewodniczący: *Onisim Fesik.*

Zastępca Przewodniczącego: *Karol Poppe.*

Członkowie:

Ludwik Komarnicki,

Ks. Ludwik Warpechowski.

Antoni Krall,

Jan Samorodiuk,

Leonard Kurjata.

Przewodniczący Zarządu Kasy Oszczędności powiatu Kostopolskiego

(—) *Onisim Fesik.*

BALTIK

WIRÓWKI NA ŁOŻYSKACH KULKOWYCH

Łożyska kulkowe ostatni wyraz techniki — opatentowane i nie mogą być stosowane przy żadnych innych wirówkach. Dzięki tym łożyskom osiąga się idealny chód i oliwienie tylko raz na rok.

30-letnia gwarancja używalności.

Warszawa, ul. Krak.-Przedmieście 6

Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich

Wydział Powiatowy Sejmiku w Janowie Lubelskim
niniejszem ogłasza

KONKURS

na posadę drogomistrza dróg wojewódzkich i powiatowych.

Od kandydatów wymaga się:

1) Obywatelstwo polskie,
2) Ukończony 24 i nieprzekroczony 40 rok życia.

3) Ukończenie szkoły średniej technicznej Kowelskiej, Warszawskiej lub Lwowskiej przy Wydziale Krajowym (dawna szkoła konduktorów).

4) Przynajmniej 3-letnia praktyka przy budowie i konserwacji dróg i mostów.

5) Znajomość robót meljoracyjnych.

Do powyższej posady przywiązane są pobory X stopnia płacy urzędników państwowych z 15% dodatkiem komunalnym i ryczałtem na rozjazd 50% stałych djet X stopnia płacy.

Posada do objęcia od zaraz ewentualnie od 1/VII. 1927 r.

Przewodniczący Wydziału
Starosta (—) *Dr. L. Ościak.*

Wydział Powiatowy Sejmiku Słonimskiego
ogłasza

KONKURS

na stanowisko Inspektora Samorządu Gminnego.

Do posady tej przywiązane są pobory VIII, względnie VII stopnia płac urzędników państwowych z dodatkiem komunalnym w wysokości 15%. Wysokość poborów uzależniona od kwalifikacji kandyd. Požadany prawnik z ukończonemi studjami i 2-letnią praktyką samorządową, względnie z wykształceniem średnim i 3-letnią praktyką samorządową.

Do podania dołączyć należy:

- 1) Odpisy świadectw szkolnych.
- 2) Własnoręcznie napisany życiorys.
- 3) Zaświadczenia z poprzednich prac oraz
- 4) Referencje.

Oferty należy składać do Biura Wydziału Powiatowego w Słoniem, ul. Mińska 50, do dnia 25/VI — 1927 r.

Oferty nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Posada do objęcia od 1 lipca 1927 r.

Przewodniczący Wydziału
Starosta ( ) *Dr. Jan Dorosz.*

Wydział Powiatowy we Włodawie

niniejszem ogłasza **KONKURS** na stanowisko sekretarza Sejmiku

Od kandydatów wymagane jest wyższe wykształcenie oraz kilkoletnia praktyka na stanowisku Sekretarza Sejmiku.

Kandydaci reflektujący na powyższą posadę winni zgłosić w terminie do dnia 10/VII 1927 r. podanie, do którego należy dołączyć:

- 1) Dowód obywatelstwa polskiego.
- 2) Dowód nieprzekroczenia 40 lat życia.
- 3) Odpis poświadczony świadectw szkolnych,
- 4) Odpis świadectw pracy.
- 5) Własnoręcznie napisany życiorys.

Do powyższego stanowiska przywiązane jest uposażenie według VI stopnia płac pracowników państwowych.

SEKRETARZ SEJMIKU *w. z. Gliszczyński.* PRZEWODNICZĄCY WYDZIAŁU STAROSTA: *Włodzimierz Adlof.*

225. 13458 / 9 / 25

PAŃSTWOWY BANK ROLNY

CENTRALA W WARSZAWIE, UL. TRAUGUTTA 11.

ODDZIAŁY:

W Lwowie, ul. Halicka 21
W Poznaniu, ul. Kantaka 10

W Grudziądzu, ul. Sienkiewicza 18
W Wilnie, ul. Wielka Pohulanka 24

W Łucku, ul. Jagiellońska 107
W Katowicach, ul. Aleja 3 Maja 9.

Adres telegraficzny: „PEBROL“. Kapitał zakładowy 25 milionów złotych.

- 1) Udziela długoterminowych pożyczek amortyzacyjnych w 8% listach zastawnych.
- 2) udziela kredytów krótkoterminowych gospodarstwom rolnym za pośrednictwem spółdzielni.
- 3) administruje funduszami rządowymi, przeznaczonymi na cele podniesienia produkcji rolnej.
- 4) przeprowadza parcelację majątków własnych na cele reformy rolnej.
- 5) załatwia wszelkie operacje bankowe.

PAŃSTWOWY BANK ROLNY

rozpoczął udzielanie kredytu towarowego w nawozach sztucznych na sezon jesienny 1927 roku. Udzielamy kredytu towarowego w następujących gatunkach nawozów sztucznych

azotniak 20 - 23%, siarczan amonu 20,6%, tomasynę 14 18%,
superfosfat 16 - 18%, sól potasową 17 - 32%, kainit, surofosfat i wapno.

Rolnicy winni zaopatrywać się w nawozy sztuczne za pośrednictwem swoich Spółdzielni względnie Gminnych Kas Pożyczkowo-Oszczędnościowych i Kas Powiatowych.

Bliższych informacji udzielają Oddziały Państwowego Banku Rolnego.

Największe powodzenie w dziejach
maszyny do pisania osiągnęła maszyna

Remington

Nowy model Nr 12 — wzorowa dla biur.

Wszelkie udoskonalenia jak: szybkość, uproszczenie w pracy oraz „idealne uderzenie“ zapewniają jej uznanie wszystkich piszących.

Tow. BLOCK - BRUN Sp. Akc.
Warszawa, Hotel Bristol.

Oddziały własne:
Katowice, Kraków, Lwów, Łódź, Poznań, Wilno, Gdańsk.